

FÓRUM

A Polgári Jogi Szerkesztőbizottság elfogadta az új Polgári Törvénykönyv normaszövegének és indokolásának első teljes tervezetét. A tervezet megtekinthető az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) honlapján (a [http://irm.gov.hu/ Jogszabályok, tervezetek/ Készülő előterjesztések/ Az új Polgári Törvénykönyv tervezete](http://irm.gov.hu/Jogszabalyok_tervezetek/Keszulo_eloterjesztések/) elérési útvonalon). A tervezetet az IRM még nem hivatalos közigazgatási egyeztetés, hanem az „*azt megelőző széleskörű véleményezés*” céljából tette közzé. A tervek szerint „*a közigazgatási egyeztetésre ez év őszén kerül sor, a tervezet decemberben kerül a Kormány, jövő év tavaszán az Országgyűlés elé*”.

Az új Ptk. első két könyvének normaszöveg-tervezetét és az ahhoz kapcsolódó indokolást – kivonatos formában –, valamint a Magyar Szabadalmi Hivatalnak (az MSZH-nak) a tervezet e részeire tett észrevételeit az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 1. (111.) évfolyamának 3. számában (2006 júniusában) közzétettük a Fórum rovatban. Mivel az új Ptk. normaszövegének és indokolásának ezúttal közzétett teljes tervezetében e szerkezeti egységek szövegezése a 2006 júniusában közzétettekhez képest nem változott, eltekintünk e részek (és a rájuk vonatkozó MSZH-észrevételek) ismételt publikálásától.

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számában az új Ptk. normaszövegének és indokolásának első teljes tervezetéből az ún. „licencia szerződésekkel” foglalkozó fejezetet és az MSZH e fejezetre vonatkozó észrevételeit az internetről letöltött, változatlan formában közöljük – olvasóink így kapnak teljessé váló tájékoztatást az új Ptk. tervezetének az iparjogvédelmet és a szerzői jogot érintő részéről.

A szerkesztőség örömmel fogadna és jelentetne meg további hozzászólásokat e témakörben.

KIVONAT AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉBŐL ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ INDOKOLÁSBÓL

IV. FEJEZET A LICENCIA SZERZŐDÉS

A Ptk. koncepciója szerint: „az új Polgári Törvénykönyv tartalmi határait elvben addig helyes tágitani, amíg a kodifikáció pozitív hatásai: az egységbe foglalt normák módszerbeli homogenitása, a terminológiai egység, a tömörítés és rövidítés lehetősége stb. megkönnyítik a jogalkalmazást. A szabályok egyazon törvénykönyvbe foglalása addig kívánatos és célszerű tehát, amíg az összefoglalandó normák módszerbeli egysége fennáll, és amíg a rendszerbe illesztés a kodifikáció előnyeit: a rendszertani racionalitást, az ökonomikus és ellentmon-

dásmentes törvényszerkesztést, a terminológia biztonságát, a világos és áttekinthető megoldásokat hozza magával.”

Ennek jegyében „az iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények anyagát az új Kódex – a Ptk.-hoz hasonlóan – nem kívánja integrálni, noha a szellemi tulajdon jogviszonyaiban keletkező alanyi jogok (és megsértésük szankcióinak többsége) egyértelműen magánjogi jellegűek. A külön törvények jogágazati szempontból vegyes normákat foglalnak magukban, és azokat nem volna szerencsés jellegük különbözősége miatt szétbontani. A jelenlegi megoldás emellett megszokott, és nemzetközileg is elfogadottnak tekinthető. Az integrálás ellen szól végül az a körülmény is, hogy a szóban forgó jogok némelyike közigazgatási aktustól függően keletkezik.”

A szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények tartalmazzak licenciaszerződési szabályokat (Szt. 42-55. §, Szt. III. fejezet (27-30. §), Vt. IV. fejezet (23-26. §); a különböző műszaki alkotások iparjogvédelmi oltalmáról rendelkező törvények (ideértve a formatervezési minta oltalmát is) az Szt. szabályaira utalnak.) Ezek háttérszabályai a Ptk. általános szerződési rendelkezései. A bírói gyakorlat e szabályokat eddig aggálytalanul alkalmazta.

Ennek ellenére a licenciaszerződés Ptk.-beli általános szabályozása mellett döntött a Koncepció. E döntést több körülmény is indokolja.

A licenciaszerződés legáltalánosabb „képlete” alapján törvényben biztosított, nem dologi, vagyoni értékű kizárólagos jog jogosultja engedélyt ad arra, hogy az engedélyes olyan jogot gyakoroljon, illetve olyan cselekményt végezzen, vagy magatartást tanúsítson, amelyre a törvény szerint a kizárólagos jog kiterjed. A licenciaszerződés ilyen általános fogalma és ehhez igazodó szabályai nemcsak a nevesített szerzői jogi és iparjogvédelmi oltalmi tárgyak hasznosítási engedélyezéséhez kínálnak rendezést. E körön kívül is léteznek ugyanis olyan, törvényben meghatározott, vagyoni értékű kizárólagos jogok, amelyek jogosultjai a licenciaszerződés eszközével is értékesíthetik jogaikat függetlenül attól, hogy maga a kizárólagos jog lehet-e vagyoni forgalom (jogátruházás) tárgya, sőt törvényben meghatározott kizárólagos vagyoni jog nélkül is előfordulnak licenciaszerződési konstrukciójú megállapodások (részletesen ld. a (3) bekezdés indokolásánál)

A nevesített szerzői jogi és iparjogvédelmi oltalmi tárgyak nem mindegyikére terjed ki a külön törvényi szabályozás. Nem rendelkezik a szerzői jogi törvény az ún. kapcsolódó jogi teljesítmények közül a hangfelvételek, a rádió- és televízió műsorok, a filmek, az adatbázisok felhasználására és a jogátruházásra kötött szerződésekről.

A szerzői jogi felhasználási szerződés sajátos szabályait mind a felhasználás engedélyezésére, mind pedig a vagyoni jogok átruházására (ahol ez lehetséges) csak a szerzői művekre és az előadóművészi teljesítményekre lehet alkalmazni (Szt. 55. §).

Hiányoznak továbbá a licenciaszerződési szabályok a know-how-ra, noha a know-how hasznosítási szerződés a technológia-transzfer mindennapos technikája.

Az iparjogvédelem nemzetközi oltalmi rendszerének tárgya a kereskedelmi név védelme is, a névhasználati szerződés mögöttes jogát eddig csak a Ptk. általános szerződési szabályai jelentették.

A kódexben – annak jegyében, hogy a törvénykönybe foglalásnak lehetőleg csak az előnyei érvényesüljenek – nem szükséges a licencia szerződés minden létszakáról rendelkezni. A megalkotott szabályok tekintettel vannak arra, hogy hozzájuk képest a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények szerződési szabályai lex specialist jelentenek, és számos megoldást a szerződéstípus rendelkezései mögött a lex generalist jelentő általános szerződési szabályok adnak meg.

A nevesített szerzői jogi és iparjogvédelmi oltalmi formák körében a szabályozás kétszintű, de háromlépcsős: külön törvény – a Ptk. licencia szerződési fejezete – általános szerződési szabályok. A licencia szerződés egyéb tárgyai esetében (ld. az (1) bekezdéséhez fűzött indokolás) pedig egyszintű, kétlépcsős a szerződési jog: Ptk. – licencia szerződési fejezet – általános szerződési szabályok.

A nem szabályozott kérdések között meg lehet említeni pl. az érvénytelenséget, vagy a hibás teljesítéstől különböző szerződésszegést.

5:341. § [A licencia szerződés fogalma]

- (1) Licencia szerződés alapján a törvényben és az Európai Közösség rendeleteiben meghatározott, szellemi alkotáshoz és egyéb szellemi javakhoz fűződő, kizárólagos vagyoni jogok jogosultja (engedélyező) más személynek (engedélyes) engedélyt (licencet) ad olyan cselekmény végzésére (hasznosítás), amelyre a kizárólagos joga kiterjed. Az engedélyes az engedélynek megfelelő terjedelmű hasznosítási jogot szerez, és ennek fejében köteles díjat fizetni.
- (2) Know-how licencia szerződés alapján az engedélyező köteles a gyakorlati ismeretet azonosíthatóan rögzítő hordozó átadására is.
- (3) Licencia szerződés a kereskedelmi név használatának engedélyezése, az egyéb, törvényben meghatározott, nem dolgon fennálló kizárólagos vagyoni jog jogosultja, mint engedélyező által adott hasznosítási engedély, valamint a személyhez fűződő jog gyakorlása körében a hozzájárulás megadása is, ha az az (1) bekezdés szerinti követelményeknek megfelel.
- (4) Licencia szerződés az a szerződés is, amely alapján az engedélyes más személynek alhasznosítást enged, vagy a hasznosítás jogát egészben vagy részben átruházza.
- (5) A jelen fejezetben hasznosításon a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében az engedélyező hozzájárulásával tanúsított magatartást, a szerzői jogi törvény által védett művek és teljesítmények esetében felhasználást, a vállalat- és árujelzők (kereskedelmi név, védjegy) esetében használatot kell érteni.

1. Licencia szerződés alapján szellemi alkotáshoz és egyéb szellemi javakhoz fűződő, kizárólagos vagyoni jogok jogosultja (engedélyező) más személynek (engedélyes) engedélyt (licencet) ad olyan cselekmény végzésére (hasznosítás), amelyre a kizárólagos joga kiterjed. Az engedélyes az engedélynek megfelelő terjedelmű hasznosítási jogot szerez, és ennek fejében köteles díjat fizetni.

A törvény a licencia szerződést olyan önálló, több altípust átfogó szerződéstípusként nevesíti, amely modellezi mind a szellemi alkotások és egyéb szellemi javak (a szellemi tulajdon) oltalmi tárgyai, mind a kereskedelmi név és más személyhez fűződő jogok, valamint egyéb, törvényen alapuló nem dologi vagyoni értékű kizárólagos jogok tárgyai hasznosítási engedélyezésének gazdasági folyamatát.

A licencia szerződés fogalma főszabály szerint nevesített oltalomban részesülő szellemi alkotások, szellemi javak hasznosítására adott konstitutív hatályú, azaz hasznosítási jogot keletkeztető, ellenérték fejében adott engedély. Az engedély jogalapja a szellemi alkotások, szellemi javak (szellemi tulajdonjog) jogosultját törvény alapján illető kizárólagos jog. Ebből következően csak olyan cselekmény végzésére, vagy magatartás tanúsítására lehet érvényesen licencia szerződés útján engedélyt adni, amelyre az engedélyező kizárólagos joga kiterjed. A hasznosítási engedély konstitutív hatályát jelenti, hogy a hasznosítási jog az engedély terjedelméhez igazodik. Ennek következménye, hogy az engedély korlátjainak a túllépése a szerződésszegésen túlmenően a kizárólagos jog megsértésének is minősül.

Az általános fogalomban a kizárólagos joggal rendelkező, engedélyt adó személyt engedélyezőnek, az engedéllyel feljogosított személyt engedélyesnek, az engedélyt a szerződéstípus nevéhez igazodóan licencnek, az engedély alapján végezhető cselekményeket pedig a legtágabb értelemben vett hasznosításnak nevezi el a törvény. A engedélyező valójában a törvény alapján fennálló kizárólagos vagyoni jog jogosultját jelenti, és természetesen nem kötelmi jogi értelemben, hanem kizárólagos joggal rendelkező jogtulajdonosként (*Rechteinhaber, rights owner vagy right holder*) értendő.

Az engedélyező és engedélyes absztrakt fogalmának bevezetése azzal az előnnyel jár, hogy elvonatkoztat az egyes szellemi alkotások és javak illetve más kizárólagos jogok jogosultjainak törvényi fogalmaitól (pl.: szerző, szabadalmas), és könnyen lefordítható idegen nyelvre (*Lizenzgeber-Lizenznehmer, licensor-licensee*). Szóba jöhetett volna még a jogosult – hasznosító fogalompár bevezetése is, azonban a jogosult egy szerződési viszonyban mindkét felet jelölheti, a „hasznosító” szakkifejezés pedig erősen kötődik a műszaki alkotások iparjogvédelmi oltalmához. A feleket „licencadóként”, illetve „licencvevőként” is lehetne jelölni, a gyakorlatban ez is használatos elnevezés. A javaslat a legáltalánosabb fogalmakat választja.

Az iparjogvédelmi oltalmi igények tárgyaira – az egyes törvények és közösségi rendeletek megfelelő rendelkezései szerint a bejelentés és az oltalom végleges megadása közötti időtartamban – ugyanúgy köthető licencia szerződés, mint az engedélyezett oltalommal védett oltalmi tárgyakra. Erről tehát általános szabályt alkotni nem szükséges. (Az ilyen szerző-

déseket pl. a szabadalmi bejelentés jogerős elutasítása esetére vagy megszüntető feltétellel, vagy know-how hasznosítási szerződéssé módosító rendelkezéssel kötik meg.)

A licencia szerződés fogalmának valamennyi nevesített oltalomra való utalását azonban – ahogy ezt a licencia szerződés nevesített altípusainak alábbi felsorolása is mutatja – érteni kell az európai szabadalmi igényre (a jogszabály szövege szerint: a bejelentésre) kötött hasznosítási szerződésre is. E hasznosítási szerződésről az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény) kihirdetéséről szóló 2002. évi L. törvény 73. Cikk rendelkezik, és a magyar törvényként való kihirdetés miatt lehet az (1) bekezdés általános utalásába beleérteni.

Az európai szabadalom megadása után nemzeti szabadalmakra bomlik, tehát a végleges oltalom magyarországi hatályossá válását követően a magyar szabadalmi jog szerint lehet hasznosítási szerződést kötni az európai szabadalommal védett találmányra.

A bejelentési eljárás folyamán azonban az igény az egyezmény kihirdetett szövege szerint lehet tárgya hasznosítási szerződésnek, amelynek területi hatálya kiterjedhet akár a megjelölt államok mindegyikére, vagy azok egy részére is, tehát lehetséges pl. csak magyarországi területi hatályú szerződést is kötni.

Az egyezmény kimondja, hogy a bejelentésekre, mint a vagyoni forgalom tárgyára fő szabályként a megfelelő nemzeti jogot kell alkalmazni (Európai Szabadalmi Egyezmény 74. cikk). Elsősorban ez indokolja, hogy az (1) bekezdés utalását az európai szabadalmi bejelentésekre is érteni kell.

A földrajzi árujelzők körében nem áll fenn egy, hatósági határozatban meghatározott jogosult személy javára kizárólagos jog. A jogosultság együttes, a „földrajzi árujelzőt csak a jogosultak használhatják, arra másnak használati engedélyt nem adhatnak” (Vt. 109. §). A licencia szerződés általános fogalma alól azonban nem szükséges emiatt kifejezett kivételt tenni, mert a fogalom eleve magában foglalja, hogy az engedélyezés alapját jelentő kizárólagos jog nevesített engedélyezőt illet meg.

A licencia szerződés szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényekben nevesített altípusai a következők:

Altípus neve (a nevesített oltalomról rendelkező törvény meghatározása szerint)	Az altípus különös szabályai	A különös szabályokra utaló szabály
szerzői jogi (szerzői mű, és előadóművészi teljesítmény felhasználására kötött) felhasználási szerződés	Szjt. 42-55. §-ok	-
Szabadalom hasznosítási (szabadalmi licencia) szerződés	Szt. 27-30. §-ok	-

Altípus neve (a nevesített oltalomról rendelkező törvény meghatározása szerint)	Az altípus különös szabályai	A különös szabályokra utaló szabály
európai szabadalmi bejelentés (helyesen: igény) hasznosítási (szabadalmi igény licencia) szerződés	az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény) kihirdetéséről szóló 2002. évi L. törvény 73., 74. cikk	
növényfajta hasznosítási (fajtaoltalmi licencia) szerződés	Szt. 27-30. §-ok	Szt. 114/A. §
használati minta hasznosítási szerződés	Szt. 27-30. §-ok	a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény 17. §
topográfia hasznosítási szerződés	a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény 8. § (2) bekezdés, Szt. 27-30. §	a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény 8. § (3) bekezdés
formatervezési minta hasznosítási szerződés (formatervezési mintaoltalmi licencia szerződés)	a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 21. § (2) bekezdés első mondat	a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 21. § (2) bekezdés második mondat
védjegy használati (védjegy licencia) szerződés	Vt. 23-26. §	-

Az (1) bekezdés szerinti fogalom a felsoroltakon felül átfogja a hangfelvételek, rádió-és televízió műsorok, filmek, adatbázisok felhasználására, és a know-how hasznosítására kötött licencia szerződéseket is, hiszen ezen oltalmi tárgyakra nevesített licencia szerződési altípus nem létezik.

E szabályozási technika nem idegen a Ptk.-tól. Például a vállalkozási szerződésnek is vannak nevesített (pl. építési szerződés), és „rejtett” altípusai (pl. a javító-karbantartó szolgáltatások elvégzésére kötött vállalkozási szerződések). Az első csoportba tartozó nevesített altípusokra csak a különös szabályok nemlétében kell a típus szabályait alkalmazni, míg a második csoportba tartozó szerződések esetében kellő szabályozást jelentenek az általános, természetesen diszpozitív szabályok.

A törvény által választott megoldással

- egyes, a 2:200. § utalása alapján külön törvényben meghatározott oltalmi tárgyakra a licencia szerződés Ptk.-beli szabályait csak annyiban kell alkalmazni, amennyiben a külön törvények nem rendelkeznek, esetenként a Ptk. kifejezetten utal eltérő külön törvényi szabályra,
- más, a 2:200. § utalása alapján külön törvényben meghatározott olyan oltalmi tárgyakra, amelyekre altípus szabályok nincsenek, csak a Ptk. tartalmaz licencia szerződési szabályokat,
- a 2:201. §-ban szabályozott know-how hasznosítási szerződés szabályait szintén a Ptk. tartalmazza.

A közösségi iparjogvédelmi oltalmi formákról rendelkező rendeletek alapján köthető tagállami területi hatályú licencia szerződés.³ E szerződésekre nem alkalmazhatók automatikusan a tagállami megfelelő nevesített oltalomra irányadó szabályok, mert más a közösségi oltalom jogalapja (a megfelelő közösségi rendelet). A rendeletek úgy kapcsolják be a vagyoni forgalom szempontjából a közösségi oltalmat az egyes tagállamok jogrendjébe, hogy kimondják, hogy a közösségi oltalmat úgy kell tekinteni, mint az oltalom jogosultja székhelye (lakóhelye), ennek hiányában telephelye szerinti tagállamban engedélyezett oltalmat. Ha pedig az oltalomnak a Közösségen kívüli székhelyű (lakóhelyű, illetve telephelyű) jogosultja van, akkor a közösségi oltalmat az engedélyező közösségi hivatal székhelye szerinti tagállamban engedélyezett oltalomnak kell tekinteni.⁴ (Így pl. a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) Alicanteban található.)

E rendelkezések alapján – figyelemmel arra, hogy a közösségi oltalmak jogosultjai tipikusan és döntő többségében külföldiek – egy közösségi védjegyre, vagy formatervezési mintára, vagy növényfajta-oltalomra magyarországi területi hatállyal kötött licencia szerződésre rendszerint külföldi jogot kell alkalmazni.

A hazai jog, így az adott nevesített oltalmi formára vonatkozó iparjogvédelmi törvény és mögötte a Ptk. alkalmazására az említett közösségi jogi „kollíziós” kapcsolóelv alapján csak akkor kerülhet sor, ha az oltalom jogosultjának a székhelye (lakóhelye), illetve telephelye a Magyar Köztársaságban van. Ekkor egyébként a magyar jog rendelkezései a Magyar Köztársaság területén kívül is, a közösségi oltalom területi hatályán belül bárhol érvényesülhetnek. E körülmények miatt indokolt a licencia szerződés fogalmának főszabályában utalni a közösségi oltalom alapján adható hasznosítási engedélyre.

Az nem a Ptk.-ra tartozó kérdés, hogy a magyar jog alkalmazási köre kibővíthető-e a közösségi rendeleti szabályozástól eltérő jogválasztással. Ha ez lehetséges, és a felek a magyar jogot választják, sor kerülhet a szóban forgó nevesített oltalom magyar szabályai mögött a Ptk. alkalmazására is. Ez indokoltnak tűnik, hiszen egy magyarországi területi hatályú hasznosítás, amelyre nagy valószínűséggel hazai székhelyű engedélyes kap engedélyt, közelebbi kapcsolatban áll a magyar joggal, mint a közösségi oltalom külföldi jogosultja, vagy az engedélyező hivatal székhelye szerinti joggal.

Említést kell tenni a közösségi oltalmi formák mellett, noha licencia szerződés tárgyai – az alkalmazandó szabályok szerint egyelőre – nem lehetnének, a .eu tartományba bejegyezhető internetes tartománynevekről, amelyeknek a bejegyzéséről (használatba adásáról) az Európai Unióban eddig a világon példátlanul jogforrások, mégpedig közösségi rendelet

³ 40/94/EK rendelet a közösségi védjegyről, 22. Cikk (1), 6/2002/EK rendelet a közösségi formatervezési mintáról, 32. Cikk (1), 2100/94/EK rendelet a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról, 27. Cikk (1). Ez utóbbi rendelet kifejezetten nem rendelkezik a licencia szerződés területi oszthatóságáról, csak arról, hogy a növényfajta-oltalom egészben, vagy részben lehet a licencia tárgya. Mindazonáltal semmi nem szól az ellen, hogy a többi, hivatkozott rendelettel összhangban akár egy, akár több tagállam területére hatályos hasznosítási szerződést lehessen kötni a növényfajta-oltalomra is.

⁴ Lásd pl. a 40/94/EK rendeletet a közösségi védjegyről, (a továbbiakban: Kvr.) 16. Cikk. Az előző jegyzetben hivatkozott rendeletek is hasonlóan rendelkeznek.

és ezt végrehajtó bizottsági rendelet rendelkeznek.⁵ Ezekben felfedezhetők olyan szabályok, amelyek immár a tárgyi jogban is elismerik, hogy az internetes tartománynév a szellemi vagyon része, a kereskedelmi név egyik fajtája, és ekként a vagyoni forgalom tárgya lehet. A közösségi rendelet 7. cikke fenntart minden, a .eu felsőszintű tartománynévhez kapcsolódó szellemi tulajdonjogot, ideértve a tartománynevek nyilvántartására szolgáló adatbázisokhoz kapcsolódó jogokat. Ez annyit jelent, hogy az Európai Unió az „állami” (uniós) vagyon részének minősíti e létező jogokat, tehát ezekkel csak az Unió rendelkezhet (a gyakorlatban mintegy koncesszió útján).

Még inkább figyelemre méltó, hogy a bizottsági rendelet 19. cikke a tartománynév bejegyzett jogosultja halála, vagy jogutód nélküli megszűnése esetére állít fel értékesítési, jogátzállási szabályokat, és ismeri a tartománynév szankcióként alkalmazható átruházását is.

Az pedig tiltó szabály híján gyakorlat – a tartományneveket bejegyző szervezetek magánjogi szerződési feltételként érvényesülő szabályzatai tartalmazzák is – hogy tartománynév használata átruházható. Ez az átruházás nem minősíthető egyszerűen. Felfogható a tartománynevet használatba adó magánjogi szervezettel szemben fennálló követelés átruházásának, vagy kis csúsztatással a tartománynévre vonatkozó vagyoni értékű jog átruházásának. A licencia szerződés fogalomkörében, ha abból indulunk ki, hogy a tartománynévre „csak” használati jogot lehet szerezni, a névhasználat átruházást leginkább valódi kizárólagos használati jog átengedésnek és nem egyszerű, vagy egyedüli használati jogot engedő licencia szerződésnek kell minősíteni, mert a jogátengedő minden, a tartománynévhez fűződő jogát átengedi. Ennek az az oka, hogy a tartománynév valójában, eredetileg „telefonszám”, elektronikus hírközlési azonosító, és mint ilyen, fogalmilag egyedi: egy név két személyt nem jelölhet. Ugyanakkor a tartománynév a vagyoni forgalomban kereskedelmi névként viselkedik. Ez is indokolja említését.

Nem rendelkezik a közösségi jog a tartománynév használatának átengedésére köthető licencia szerződésekről, sőt, a valós tartománynév használat követelménye ennek, legalábbis a nem kizárólagos, vagy egyedüli használati jog engedésének ellentmond. Így tehát azt ma még nem lehet állítani, hogy az egyetlen, jogszabállyal létesített internetes tartomány alatt bejegyzett nevekre nézve lehetne bármilyen licencia szerződést kötni. Már ma is azonban mind a nemzeti, mind a nemzetközi felsőszintű tartományok alá bejegyzett nevek jogosultjai gyakran más személynek – akár ellenérték fejében – lehetővé teszik, hogy az általuk használt tartománynévre, (a tartománynévvel, mint elektronikus hírközlési azonosítóval megjelölt honlapra) vagy annak belső részére vezető „linket”, utalást helyezzenek el. Egy ilyen megállapodás – lényeges tartalma szerint – valójában licencia típusú szerződés.

2. A know-how hasznosítási (licencia) szerződés fogalma egy elemmel bővebb, mint az általános fogalom. Az engedélyező – értelemszerűen az engedélynek megfelelő terjedelmű

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 733/2002/EK rendelete az a .eu felső szintű domain bevezetéséről, a Bizottság 874/2004/EK rendelete a .eu felső szintű domain bevezetésére és funkcióira vonatkozó általános szabályok, valamint a bejegyzésre irányadó elvek megállapításáról.

hasznosítási célú – átadásra is köteles, mégpedig a know-how-t tárgyasult formában köteles átadni az engedélyesnek. Ez az engedélyezői, a hasznosítási engedély adása mellett fennálló főkötelezettség következik a know-how törvényi fogalmi elemeiből. Megfelelően titokban tartott ismeret birtokába pedig csak az ismeret valamely hordozón történő átadásával kerülhet az engedélyes. Ennek a fordítottja is igaz: ha az engedélyes az ismeretről már a szerződéskötés előtt tudomással bír, és az ismeretet nem a know-how jogosultjától szerezte, annak hasznosítására érvényes know-how licencia szerződés nem köthető. Az ilyen szerződés az eset körülményeitől függően színlelt, vagy leplező.

Az átadás bármely módon, az eset körülményeitől függően elektronikus úton is történhet, kivéve a *brevi manu traditio*-t (ekkor az ismeret már a szerződés megkötése előtt az engedélyes birtokában lenne). A lényeg, hogy az ismeret a hasznosításhoz szükséges mértékben az engedélyes „uralma alá” kerüljön.

Noha a korábbi Ptk. know-how-ról szóló rendelkezése nem tartalmazta kifejezetten sem az azonosítható rögzítés, sem a titokban tartás követelményét, a bírói gyakorlat ilyen háttér előtt is egyértelművé tette az átadási kötelezettség fennállását (v.ö. áttételesen: BH 2005. 209., BH2000. 243., BH1989. 59., a társasági jogban: GK 52., és az arra épülő BH 2000. 219.).

3. A bekezdés a licencia szerződés fogalmának a szellemi alkotásokon és javakon túl történő kiterjesztéséről rendelkezik. Ide tartozik mindenekelőtt a kereskedelmi név, amelyhez fűződő kizárólagos jogot – ha a kereskedelmi név személyt jelöl – a Ptk. névjogi védelmet kimondó szabálya a Ptk. gyakorlata alapján biztosítja. (Ha a kereskedelmi név árut, vagy szolgáltatást jelöl, a Tptv. jellegbitorlási szabálya nyújt relatív hatályú, de a hozzájáruló nyilatkozat megadásával jogszerűvé tehető névhasználatot lehetővé tevő védelmet.) A kiterjesztés a kereskedelmi névhasználati szerződés különös szabályainak hiányát pótolja. A kereskedelmi név használatának engedélyezése tipikus tartalmi eleme a tömegesen előforduló franchise-szerződéseknek. Eddig e szerződések önszabályozó jellegűek voltak, noha a gyakorlatban a jogátruházási szerződés mellett is sűrűn előfordultak. A licencia szerződés diszpozitív szabályai jó háttérrel, illetve eltérési kiinduló pontot teremtenek a névhasználati „altípus” lényeges kérdéseinek a rendezéséhez.

A személyhez fűződő jogok gyakorlásához is hozzá tartoznak a jogosult hozzájárulásához (a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében tett, beleegyező tartalmú rendelkező nyilatkozathoz) kötött magatartások (cselekmények) engedélyezésére irányuló szerződések szabályai. Ha a hozzájárulást az engedélyező ellenérték fejében adja meg (ez a film-, a média-, a reklám, a divatiparban mindennapos), az egyoldalú hozzájáruló nyilatkozat főképpen az ellenértékben való megállapodás okán a licencia szerződés formáját ölti.

Egyéb esetekben is alkalmazhatók mintegy analógia alapján a licencia szerződés általános szabályai. Így például az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 84. § (5) bekezdése megengedi – külön jogszabályban meghatározott esetekben és feltételekkel – a

közigazgatási határozat alapján kijelölt és megszerzett frekvenciahasználati jog polgári jogi szerződéssel történő átruházását. Ez a használati jogot engedő szerződés – típusa szerint – azzal az előfeltétellel, hogy a távközlési frekvencia kizárólagos állami tulajdon – használati jogot továbbengedő licencia szerződés. Meg lehet említeni az elektronikus hírközlési azonosítók használatának „átengedését” is. A vezetékes, vagy mobil telefonszolgáltató az általa használt azonosítók (telefonszámok) egy részére kizárólagos használati jogot enged egyes tartalomszolgáltatóknak (pl. mobil telefon csengőhang, vagy logo) szolgáltatás nyújtására, amelyet ún. értéknövelt szolgáltatásként az elektronikus hírközlési szolgáltató nyújt (pontosabban: közvetít).

Amint ezt a kereskedelmi névnel írottak jelzik, a jellegbitorlás esetében⁶ is lehetséges a licencia szerződés „képlete szerint” szerződést kötni. A jellegbitorlási igény csak a versenytárral szemben érvényesíthető, hiányzik tehát az a törvényben meghatározott kizárólagos jog, amely a hasznosítási szerződés jogalapja. Ennek ellenére, abban az esetben, ha a jellegzetes külsőt, elnevezést stb. használó, korábban piacra lépett versenytárs ellenérték fejében hozzájárul ahhoz, hogy a később piacra lépő versenytársa szerződésben meghatározott módon és mértékben a jövőben is használja a szóban forgó jellegzetességet (feltéve, hogy a később piacra lépő versenytárs a jelleghez fűződő igényt elismeri), a megállapodás szinte minden elemében a licencia szerződés ismérveit ölti fel.

Ugyanez a képlet leírja a szintén a versenyjogban szabályozott üzleti titok jogszerű, tehát a titokjogosult által engedélyezett felhasználásának engedélyezését is. Ha az üzleti titok nem tartozik a törvényben szabályozott know-how tárgyi körébe, de más személynek azt érdekében áll ellenérték fejében jogszerűen megszerezni és felhasználni – tipikusan titoktartási kötelezettség és személyhez kötött felhasználási jog mellett – a szerződés szinte minden elemében megfelel a licencia szerződésnek.

4. Licencia szerződés az a szerződés is, amely alapján az engedélyes más személynek alhasznosítást enged, vagy a hasznosítás jogát egészben vagy részben átruházza.

Gyakori szerződés az olyan, fő szabályként csak az engedélyező engedélyével köthető szerződés, amellyel az engedélyes ad további engedélyt a hasznosításra. Lehetne ezért az alhasznosítási engedélyt (sublicense, Sublizenz) további hasznosítási engedélynek is nevezni, de ez nem fejezné ki, hogy az engedélyes nem a saját, engedély alapján fennálló hasznosítási jogát engedi át, hanem a saját jogán engedi meg (természetesen az engedélyező engedélye alapján), hogy harmadik személy általában az engedélyes hasznosítási jogába tartozó cselekmények egy részére kiterjedő hasznosítási cselekményeket végezzen. A szerzői és iparjogvédelmi törvények egyike sem rendelkezik e szerződések besorolásáról. Típusalkotó jegyei szerint e szerződéseknek is az engedély és az ehhez igazodó lényeges hasznosítási jog a lényege. A különbség a licencia szerződés fogalmához képest annyi, hogy a hasznosítási

⁶ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 6. §.

jog nem közvetlenül a törvény alapján kizárólagos joggal rendelkező engedélyezőtől, hanem a jog továbbengedésére feljogosított engedélyestől származik, aki engedélyezői pozícióba lép. Emiatt licencia szerződési minősítésükről értelmező rendelkezésben kell szólni.

5. Elkerülhetetlen értelmező rendelkezés. A licencia szerződés fogalma a hasznosítást (hasznosítási cselekményt) tekinti az engedélyező által adott engedély tárgyának. Ez a szóba jöhető fogalmak közül a legáltalánosabb, amely használatos valamennyi műszaki alkotásra vonatkozó iparjogvédelmi oltalom körében, sőt, a szerzői jogi törvény szerinti felhasználás is a mű hasznosítását jelenti (Sztj. 16. § (1) bekezdés). Nem lehet eltekinteni azonban attól, hogy a licencia szerződéssel engedélyezett cselekmények a szellemi alkotások (szellemi javak) jellegétől függően az egyes törvényekben más-más fogalommal jelölt kizárólagos jog tárgyát képezik. A szerzői jogi törvény által védett művek és teljesítmények esetén a felhasználásra, a vállalat- és árujelzők körében a használatra áll fenn az engedélyező kizárólagos joga. A licencia szerződés kiterjesztett alkalmazása ((3) bekezdés) pedig a személyhez fűződő jog jogosultja által engedélyezett magatartásra (cselekményre: pl. képfelvétel készítése, használata, vagy név használata) vonatkozó értelmező rendelkezést is szükségessé tesz. Ahol egyéb törvény szerinti nem dologi kizárólagos jog jogosultja köt licencia szerződést, a hasznosítás tág értelemben vett fogalma pontosan tükrözi a szerződésben engedélyezett cselekmények (az egyszerű használaton túlmenő gyümölcsöztetés) jellegét.

5:342. § [A hasznosítás módja, mértéke, a hasznosítási jog területi és időbeli hatálya]

(1) A licencia szerződés létrejöttéhez a feleknek meg kell állapodniuk az engedélyezett hasznosítás módjáról, mértékéről, a hasznosítási jog területi hatályáról és időtartamáról. Ha a felek eltérően nem állapodnak meg, a hasznosítási jog a Magyar Köztársaság területére terjed ki.

(2) Ha az engedélyező kizárólagos jogának oltalmi idejéről törvény rendelkezik, a határozatlan időre kötött licencia szerződést a teljes, meghosszabbítható oltalom esetében a meghosszabbított oltalmi időre kötött szerződésnek kell tekinteni.

(3) A 2:200. §-ban meghatározott törvény az (1) bekezdéstől eltérően előírhatja, hogy eltérő megállapodás nemléteben a licencia szerződésben adott engedély milyen terjedelmű, időbeli és területi hatályú hasznosítási jogot keletkeztet.

(4) Semmis az az 5:341. § (1) bekezdés hatálya alá tartozó megállapodás, amely a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások tilalmába ütközik, kivéve, ha a tilalom alól közösségi rendelet, vagy jogszabály alapján mentesül.

1-4. A szerződés létrejöttéhez elsősorban a törvény által lényegesnek minősített kérdésekben kell megállapodni. Az (1) bekezdés szerint ezek közé tartozik elsősorban a licencia szerződés esetében az engedély alapját jelentő kizárólagos jog fennállása és a szerződés fogalomba tartozó, jog keletkeztető engedély adás és ellenérték mellett a hasznosítás módjáról

és mértékéről való megállapodás. Ennek tárgya az, hogy milyen, egyébként az engedélyező kizárólagos jogának hatálya alá tartozó hasznosítási cselekményeket milyen mértékben végezhet az engedélyes (pl. a szabadalommal védett termék előállítás és belföldi forgalomba hozatala meghatározott mennyiségi határig, vagy védjegy használata az árujegyzékbe tartozó áruk egy részére, kereskedelmi név használata üzleti levelezésben, reklámozás során, árun és honlapon meghatározott módon és formában történő elhelyezése útján).

Ugyancsak rendelkezni kell a szerződésben a hasznosítási jog terjedelmét meghatározó hasznosítási területről. A hasznosítási jog területi hatályáról való rendelkezés módja attól függ, hogy milyen az engedélyező kizárólagos jogának területi hatálya. A legtipikusabb eseteket alapul véve: lajstromozott nemzeti iparjogvédelmi jogok, vagy know-how esetében csak az országos területi hatály szűkítéséről lehet szó. Európai szabadalmi bejelentés, közösségi iparjogvédelmi oltalom esetében az oltalom „regionális” hatályához képest lehet szűkíteni a „jogosított” területet. A szerzői és kapcsolódó jogi védelem esetén (a kapcsolódó jogok körében kivételekkel) a hasznosítási jog területi hatálya tetszőlegesen, minden korlátozás nélkül (gyakorlatilag az egész, a TRIPS egyezményvel „lefedett világra”), vagy szűkebb területre nézve is meghatározható. A bekezdés második mondata mintegy természetes diszpozitív szabály: a hasznosítási engedély eltérő megállapodás híján csak a Magyar Köztársaság területére szól. A területi hatályról való rendelkezés tehát elmulasztható, erről a lényeges kérdésről maga a törvény is rendelkezik.

A hasznosítási jog időtartama szintén lényeges kérdés. Ha a kizárólagos jognak nincs törvényben meghatározott „fix” oltalmi ideje (ez a 2: 200. § (2) bekezdése szerinti know-how-ra, és a licencia szerződés fogalmi kiterjesztése körébe tartozó, az 5:341. § (3) bekezdésében meghatározott kizárólagos jogokra igaz), akkor határozott, vagy határozatlan időre (a személyhez fűződő jogok körében adott hozzájárulás esetén legfeljebb az engedélyes életének tartamára) köthető a szerződés. Ha pedig a 2:200. §-ban meghatározott, oltalmi idővel korlátozott kizárólagos jog jogosultja köt licencia szerződést, akkor az az oltalmi időnél rövidebb határozott időtartam, vagy legfeljebb az oltalmi idő (meghosszabbítható oltalom, pl. védjegyoltalom esetén pedig a meghosszabbított időtartam) lejártáig tarthat, erről rendelkezik egy értelmező rendelkezés útján a (2) bekezdés.

Abból a célból, hogy a szóban forgó lényeges kérdésekről való megállapodás hiánya ne vezessen a szerződés létre nem jöttéhez, a szabadalmi, a védjegy- és a szerzői jogi szabályok diszpozitív szabályokat tartalmaznak. Ezek közül az iparjogvédelmi törvények a teljes, nem korlátozott hasznosítási illetve használati jog, a szerzői jogi törvény a szerző érdekében az igen erősen korlátozott felhasználási jog keletkezését tekintik az eltérést engedő főszabálynak.⁷ E törvények hatálya alá eső licencia szerződések esetében tehát a szerződés akkor is létrejön, ha a felek a hasznosítási jog tárgyalt kérdéseiben nem állapodnak meg. Emiatt szükséges a külön törvényekre utaló szabály, amely mintegy kibontja a 2:200. §-ban a kizárólagos jogok gyakorlása feltételeinek külön törvényi szabályozására történő utalást.

⁷ Szt. 28. § (83) bekezdés, Vt. 24. § (4) bekezdés, Sztj. 43. § (4)-(5) bekezdés

A (4) bekezdés Ptk.-beli megjelenése új szemléletet tükröz. Arra utal, hogy semmis a meg nem engedett versenykorlátozó tartalmú licencia szerződés, vagy a szerződés megfelelő kikötése, amely az engedélyes jogállását úgy korlátozza, hogy az versenyjogi tilalomba ütközik.

Első pillantásra a rendelkezés fölösleges, hiszen bármely szerződésre, ha az ütközik a versenykorlátozás tilalmába, alkalmazni kell a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény rendelkezéseit.

A licencia szerződés néhány „klasszikus esete”, a szabadalom, know-how hasznosítási, szoftverfelhasználási szerződés, és bármely, olyan szellemi alkotás, illetve javak hasznosítására vonatkozó kikötés, amely más szerződés részét képezi, sajátos versenyjogi elbánásban részesül. E szerződések, mint technológia-átadási megállapodások bizonyos feltételek mellett közösségi, illetve nemzeti csoportmentesítés hatálya alá tartoznak (A közösségi jogban: a Bizottság 2004. április 7-i 772/2004/EK Rendelete a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológia átadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról (Hivatalos Lap, L. 123, 2004. 04. 27.); a belső jogban: 86/1999. (VI. 11.) Korm. rendelet a technológia-átadási megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről⁸, és a szellemi tulajdonjogot érintő részében az 55/2002. (III. 26.) Korm. rendelet a vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről). A csoportmentesítés sem abszolút hatályú, a szóban forgó megállapodásokat egyenként kell abból a szempontból minősíteni, hogy azok versenykorlátozó hatásúak-e. Ha az egyébként a csoportmentesítés hatálya alá eső licencia szerződés nem felel meg a csoportmentesítés feltételeinek, ahhoz a versenytörvény a sajátos versenyjogi következmények mellett a Ptk. szerinti semmisség jogkövetkezményét fűzi.

Az új szabály egyes, érintett licencia szerződések tartalmának külső, versenyjogi jogszabályi korlátozását belső, magánjogi korláttá is teszi. A korlátozás természetesen a Ptk.-beli szabály nélkül is létezik. A rendelkezés beiktatását két szempont indokolja. Az egyik az előzőekben kifejtett sajátos, csoportmentesítési megítélés, a másik a figyelem felhívás. A licencia szerződést kötő feleknek, és a jogalkalmazóknak tekintettel kell lennie a sajátos érvénytelenségi okra.

5.343. § [A hasznosítási jog kizárólagossága]

- (1) A licencia szerződéssel az engedélyes nem kizárólagos hasznosítási jogot szerez.
- (2) A felek megállapodhatnak abban, hogy az engedélyező a licencia szerződés fennállása alatt további licencia szerződést nem köthet, és az engedélyes
 - a) egyedül jogosult a hasznosításra, ebben az esetben az engedélyező is gyakorolhatja a hasznosítás jogát a licencia szerződés fennállása alatt (egyedüli hasznosítási jogot szerző engedélyes), vagy

⁸ A belső jogi, a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló rendeletet még nem igazították hozzá a közösségi rendelethez.

b) kizárólagosan jogosult a hasznosításra, ebben az esetben az engedélyező sem gyakorolhatja a hasznosítás jogát a licencia szerződés fennállása alatt (kizárólagos hasznosítási jogot szerző engedélyes).

(3) Ha a 2:200. §-ban meghatározott törvény eltérően nem rendelkezik, a (2) bekezdésben meghatározott licencia szerződést írásba kell foglalni.

(4) A 2:200. §-ban meghatározott szellemi alkotások és javak hasznosítására kötött licencia szerződés alapján a Magyar Köztársaság területére kizárólagos hasznosítási jogot szerző engedélyes a kizárólagos hasznosítási jogot csak a 2:200. §-ban meghatározott törvénnyel, közösségi rendelettel és nemzetközi szerződéssel összhangban gyakorolhatja.

A szellemi alkotások és javak körében a főszabály a nem kizárólagos hasznosítási jog, ettől a törvény sem tér el. Újdonsága, hogy pontosítja a nem kizárólagosságtól való eltérést, és különbséget tesz két eset között. A kizárólagosság enyhébb formája, amikor az engedélyező csupán azt vállalja, hogy az engedélyesen kívül más személynek nem ad hasznosítási engedélyt a licencia szerződés fennállása alatt. Ez azzal jár, hogy az engedélyező nincs elzárva a saját hasznosítástól ((2) bekezdés a) pont). Ekkor egyedüli hasznosítási jogot szerez az engedélyes. A „teljes” kizárólagos hasznosítási jog kikötése esetében ((2) bekezdés b) pont) az engedélyező maga sem hasznosíthat.

A (3) bekezdés az egyedüli és a valódi kizárólagos hasznosítási jogot engedő licencia szerződésekre alaki érvényességi kelléket ír elő. A licencia szerződés alakjáról általában nem lenne szükséges rendelkezni, noha rendszerint tartós, visszatérő fizetési kötelezettséggel járó, az írásba foglalás biztonságát igénylő, komoly gazdasági jelentőségű ügylet. A szerzői művekre és előadóművészi teljesítményekre kötött egyszerű és kizárólagos felhasználási szerződésekre ugyanis az Szjt. alapján, az ott meghatározott kivételekkel (Szjt. 45. §, 60. § (5), 62. § (5) bekezdés) a törvény írásba foglalást ír elő. Az iparjogvédelmi törvények pedig közvetlenül, a szerződés lajstromozásának az előnyös jogkövetkezményeivel (pl. Szt. 36. § (2), 54. § (3) bekezdés) ösztönzik a hasznosítási-használati szerződések írásba foglalását.

A forgalmi szokások szerint a szerzői joghoz kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjai (általában szervezetek) írásba foglalják jogátengedő szerződéseiket, és a know-how hasznosítási szerződéseket is rendszerint írásbeli alakban kötik meg, sőt, ha a know-how apport tárgya, akkor az ügyvédi ellenjegyzés is követelmény. Összességében állítható, hogy abban a körben is, ahol az írásba foglalást nem írja elő törvény, a felek ebben tipikusan megállapodnak.

A szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények által eltérően nem szabályozott körben azonban indokolt előírni mind az egyedüli, mind a kizárólagos hasznosítási jogot engedő licencia szerződés kötelező, tehát érvényességi kelléket jelentő írásba foglalását. Ennek a tartós jellegnek kívül az is az indoka, hogy az említett esetekben az engedélyes jogállásának igazolására (pl. perbeli fellépés) szükséges az írásba foglalás.

Az előírás az iparjogvédelemben a know-how hasznosítására kötött licencia szerződésre nézve többletkövetelmény, amely azonban a gyakorlatban amúgy is érvényesül. A szerzői jog terén az előadóművészi teljesítményektől különböző kapcsolódó jogi teljesítmények fel-

használására kötött szerződéseket érinti. A kereskedelmi név használatára, és a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében adott egyéb hozzájárulás megadására, és az egyéb licencia szerződésekre is vonatkozik az alaki követelmény.

A (4) bekezdés a szellemi alkotások és javak kizárólagos hasznosítására szerződés alapján szerzett jog gyakorlásának határáról, a jogkimerülésről rendelkezik, amely a ma hatályos jogban regionális hatályú, az EGT-ben részes államok területén érvényesül. Az engedélyező (a szellemi alkotásokhoz és javakhoz fűződő, a 2:200. §-ban meghatározott törvény szerinti oltalmi jogosultja) szempontjából a kizárólagos jog határa a regionális jogkimerülés, erről az egyes törvények, illetve közösségi rendeletek rendelkeznek (Pl.: Sztj. 23. § (5) bekezdés, Szt.20. §, Vt.16. §, Kvr. 13. cikk).

A jogkimerülés azonban nemcsak az engedélyező, hanem a kizárólagos hasznosítási jogot szerzett engedélyes szerződésen alapuló jogának gyakorlását is kizárja, ez következik a közösségi és külföldi bírói gyakorlatból.⁹ Más szóval a kizárólagos belföldi engedélyes fő szabályként nem tilthatja meg az EGT-ben részes államok területéről történő behozatalt, és a belföldi forgalomba hozatalt (a szerzői jogban), a további hasznosítási illetve használati cselekményeket (az iparjogvédelem területén), ha a külföldi (EGT-ben részes állam területén történő) hasznosítás az engedélyező engedélyével történt.

Emiatt szükséges a kódexben arról rendelkezni, hogy a kizárólagos hasznosítási jog gyakorlása a jogkimerülésnek van alávetve. A jogkimerülés szakkifejezést nem szükséges a Ptk.-ba bevezetni.

5:344. § [A korábban megkötött licencia szerződés és az engedélyező jogutódlásának hatása]

(1) A licencia szerződés megkötése nem érinti az ugyanazon engedélyező által ugyanazon hasznosítás engedélyezésére korábban kötött licencia szerződés alapján létrejött hasznosítási jogot.

(2) Az engedélyező jogutódlása az engedélyező által kötött licencia szerződés alapján létrejött hasznosítási jogot nem érinti, kivéve a természetes személy által a személyhez fűződő jogai gyakorlása körében kötött licencia szerződés alapján keletkező hasznosítási jogot. A természetes személy engedélyező által nevének kereskedelmi névként történő használata határozatlan, vagy az engedélyező életét meghaladó időtartamú engedélyezésére kötött licencia szerződés alapján keletkező hasznosítási jogot az engedélyező halála nem érinti.

(3) Az engedélyező jogutód nélküli megszűnése az engedélyező által kötött licencia szerződés alapján létrejött hasznosítási jogot nem érinti, kivéve, ha az engedélyező jogutód nélküli megszűnése az engedélyező kizárólagos jogát is megszünteti.

⁹ C-15/74, Centrafarm BV and de Peijper v. Sterling Drug Inc, [1974], C-187/80 (Merck), C-355/96. (Silhouette), C- 16/03, Peak Holding AB v Axolin-Elinor AB, C-44/2001 Pippig Augenoptik GmbH & Co. KG and Hartlauer Handelsgesellschaft mbH, Glaxo Group Ltd. V Dowelhurst and Taylor, E.I.P.R. [2004] 437.

1-3. Az ugyanazon engedélyező által ugyanazon kizárólagos jog körében ugyanazon hasznosításra adott engedélyek viszonyáról rendelkezik – a félreértéseket elkerülendő: diszpozitív szabállyal – az (1) bekezdés akként, hogy az engedélyező szerződések egymáshoz való kapcsolatát rendezi azzal a rendező elvvel, hogy a korábbi szerződés alapján keletkező hasznosítási jog élvez elsőbbséget, függetlenül attól, hogy egymást követő licencia szerződések melyike létesít egyedüli, vagy kizárólagos hasznosítási jogot. Az ilyen korábbi és későbbi licencia szerződések, és a szerződések alapján keletkező hasznosítási jogok egymással az alábbi viszonyban lehetnek.

Korábbi szerződéssel engedett hasznosítási jog kizárólagossága	Későbbi szerződéssel engedett hasznosítási jog kizárólagossága	A engedélyes tipikus igénye a korábban kötött szerződés alapján	A engedélyes tipikus igénye a később kötött szerződés alapján
Nem kizárólagos	Nem kizárólagos	-	-
Nem kizárólagos	Egyedüli	-	megtámadás tévedés / megtevesztés miatt ¹⁰ , vagy jogszavatossági igény
Nem kizárólagos	Kizárólagos	-	megtámadás tévedés / megtevesztés miatt, vagy jogszavatossági igény (a jogszavatossági helytállás kártérítés szempontjából súlyosabb)
Egyedüli, vagy kizárólagos	Nem kizárólagos	Jogszavatossági igény	-
Egyedüli, vagy kizárólagos	Egyedüli	Jogszavatossági igény	megtámadás tévedés / megtevesztés miatt, vagy jogszavatossági igény
Egyedüli, vagy kizárólagos	Kizárólagos	Jogszavatossági igény	megtámadás tévedés / megtevesztés miatt, vagy jogszavatossági igény (a jogszavatossági helytállás kártérítés szempontjából súlyosabb)

A lajstromozott iparjogvédelmi oltalmak esetében a szerződések alapján keletkező jogok ütközésének az esélye csekély, ha a licencia szerződések megkötését bejegyzik a lajstromba. A szerzői jogban, a know-how hasznosítás és a kereskedelmi névhasználat és az egyéb licencia szerződések területén már gyakrabban előfordulhatnak ütközések. A táblázat mutatja, hogy az ütközéseket nem kell a korábbi, vagy az „inkább kizárólagos” hasznosítási jogot engedő szerződés alapján keletkező hasznosítási jogot szerző fél javára feloldani, mert a később kötött szerződés tévedés vagy megtevesztés miatt (kivételesen feltűnő értékkülönbség miatt) történő megtámadása, illetve jogszavatossági igény érvényesítése kellő rendezést kínálnak. (A megtámadásnak csak a szerződés megkötésekor fennálló érvénytelenségi ok mi-

¹⁰ Ha a megtámadás Ptk.-beli feltételei fennállnak. Igen kivételes esetben, elsősorban egyösszegű, előre fizetendő díj kikötése mellett elképzelhető, hogy a feltűnő értékkülönbség miatti megtámadás feltételei is adóttak.

att, és csak a megtámadási időn belül van helye.) Nincs értelme a korábbi licencia szerződés és az annak alapján keletkező hasznosítási jog megbolygatásának. A korábban hasznosítási jogot szerzett engedélyes tipikusan nem tud, nem is tudhat az újabb szerződés megkötéséről, sőt, azt nem is tudja befolyásolni.

Az (1) bekezdés szabálya tárgya és megoldása szerint is általános rendelkezés az Sztj. hasonló, szűkebb körben érvényesülő szabályához képest, amely szerint a kizárólagos felhasználási szerződés megkötése előtt a szerző által kötött nem kizárólagos felhasználási jogot engedő szerződések fennmaradnak. Az iparjogvédelmi törvények – minden bizonnyal a lajstromozással járó előnyök miatt – nem rendelkeznek a licencia szerződések viszonyáról, holott a lajstromozási kötelezettséget, mint a szerződések alapján keletkező hasznosítási jog konstitutív feltételét nem írják elő.

A (2) bekezdés szabálya a hasznosítási jog engedélytől önállóvá váló létét tükrözi. A licencia forgalmi viszonyok egyik szükséges jogi biztosítója, hogy a licencia szerződés, és így az engedély által keletkező hasznosítási jog fennmarad akár a kizárólagos jog átruházása (különös jogutódlás), akár az engedélyező általános jogutódlása esetén. A gyakorlatban szükséges, hiányt pótló rendelkezésről van szó. Magától értetődően a licencia szerződésben kiköthető, hogy akár az engedélyező különös, akár általános jogutódlása kihat a hasznosítási jogra (pl. megszünteti a licencia szerződést, vagy felmondási okot jelent a jogutód számára).

Választható lett volna az a fordított megoldás is, amely szerint a jogutód – szintén diszpozitív szabály alapján – hosszú, például hat hónapos felmondási idővel, a naptári év végére felmondhatja a teljes (meghosszabbított) védelmi időre, illetve határozatlan időre szóló licencia szerződést, egyébként a jogutódlás nem hat ki a licencia szerződésre. Ez azonban csak feleslegesen bonyolította volna a szabályozást, hiszen a hosszú, de az oltalmi időnél rövidebb időtartamra kötött licencia szerződésre ez a rendelkezés nem hatott volna ki, noha ekkor is fennáll a tartós jogviszony. Emellett pedig a jogutódlás ténye a szabály célpontja, nem a licencia szerződés tartama. (A tartós jogviszonyban bekövetkező változások figyelembe vételére az általános szerződési szabályok, nevezetesen a bírósági szerződésmódosítás eszköze áll a felek rendelkezésére.

A természetes személy halálával személyhez fűződő jogai is megszűnnek. Ezért a licencia szerződés kiterjesztett fogalma alapján a személyhez fűződő jog természetes személy jogsultja által kötött licencia szerződés és az alapján keletkező hasznosítási jog az engedélyező halálával a szükségszerű vagyoni jogutódlás ellenére megszűnik, kivéve a természetes személy engedélyező által a neve kereskedelmi névként történő olyan használatát engedélyező szerződést, amelynek tartama az engedélyes életén túlnyúlik. A kereskedelmi névhez fűződő jog az örökhatályú hagyatékának része,¹¹ azt az örökhatályú engedélyező örököse megörökli. Az engedélyes szempontjából pedig ez a helyzet azonos azzal, mintha egy nem természetes személy engedélyező jogutódlásáról lenne szó.

¹¹ BH 1997. 476. (Pick)

A (3) bekezdés szintén a hasznosítási jog szerződéstől eltávolodó létét támasztja alá. Ha az engedélyező bármely okból jogutód nélkül megszűnik, az – hacsak a felek eltérően nem rendelkeznek – fő szabályként nem hathat ki a megkötött, és az engedély megadásával részben már mindenképpen teljesített licencia szerződés alapján keletkező hasznosítási jogra. Ha az engedélyező kizárólagos joga és az engedélyes díjfizetési kötelezettsége az engedélyező jogutód nélküli megszűnésekor még fennáll, akkor a fizetést az engedélyes annak a személynek köteles a jövőben teljesíteni, akire az engedélyező kizárólagos joga a jogutód nélküli megszűnés adott módja esetében átszállt. (Az engedélyező felszámolása esetében pl. tipikusan annak, akinek a kizárólagos jogot a felszámoló értékesítette, végelszámolás esetén pedig tipikusan a végelszámolással megszüntetett szervezet megfelelő tulajdonosá(ai)nak/ tagjá(ai)nak.)

Erre az eddig az iparjogvédelmi, és szerzői jogi törvényekben fel nem lehető szabályra valójában a kivétellel együtt van szükség, a védjegyoltalom ugyanis a védjegyjogosult jogutód nélküli megszűnésével megszűnik.¹²

5:345. § [A hasznosítási jog átruházása és átszállása]

(1) Az engedélyes a hasznosítási jogot csak akkor ruházhatja át, és alhasznosítási jogot csak akkor engedhet, ha ezt az engedélyező a licencia szerződésben engedélyezte.

(2) A hasznosítási jog örökölhető, és a nem természetes személy engedélyes jogutódlással történő megszűnése esetén a jogutódra átszáll.

1-2. Az (1) bekezdés a megszerzett hasznosítási jog terjedelmének egyik legfontosabb elemét tartalmazza. A rendelkezés lényeges tartalma, hogy az engedélyest a megszerzett jog személyesen illeti meg, azt csak az engedélyező kifejezett engedélye alapján ruházhatja át másnak (a hasznosítási jog személyhez kötöttsége). Tehát önmagában még a kizárólagos hasznosítási jog sem elegendő ahhoz, hogy azzal a kizárólagos engedélyes rendelkezhesen. Két esetet foglal magában a rendelkezés. Egyrészt a teljes, a licencia szerződés alapján megszerzett hasznosítási jog részben, vagy egészben történő átruházását, másrészt a megszerzett hasznosítási jog alapján további hasznosítási jog engedését. Ez utóbbi eset az alhasznosítási jog engedése. Mindkét esetre nézve külön-külön szükséges az engedélyező engedélye. Az első esetben ugyanis az engedélyes hasznosítási joga a megszerzett jog teljes átengedésével teljesen, részleges átengedésével részlegesen megszűnik, míg a második esetben az alhasznosítási jog engedése nem érinti az engedélyes hasznosítási jogának fennállását még akkor sem, ha valamennyi hasznosítási cselekményt az alengedélyes valósítja meg. Mindkét jogátengedés magától értetődően szigorúan alá van vetve a nemo plus iuris elvnek. A engedélyes csak olyan terjedelmű jogot ruházhat át részben, vagy egészben, amelyet a licencia szerződés alapján maga megszerzett. Itt kapcsolódik e rendelkezés az 5:341. § (4) bekezdése szerinti értelmező szabályhoz.

¹² Vt. 30. § f).

A gyakorlatban elhatárolási, és értelmezési nehézségek adódhatnak abból, ha az engedélyes joga gyakorlásához közreműködőt vesz igénybe. Az alhasznosítási jog engedését ez utóbbi esettől az különbözteti meg, hogy a hasznosítási cselekményt a közreműködő nem saját jogán, hanem az engedélyes javára végzi. Ha például a gyártási jogot szerzett szabadalomhasznosító a hasznosítási joga gyakorlásához egy előállító (gyár) közreműködését vesz igénybe, a gyár az előállítást az engedélyes jogán végzi, ehhez nincs szükség alhasznosítási engedélyre. Ha az engedélyes – feltéve, hogy erre a licencia szerződés alapján joga van – engedélyt ad a gyárnak arra, hogy az előállított termékből értékesíthessen saját nevében egy bizonyos mennyiséget, jogátengedéstről, mégpedig alhasznosítási jog engedéséről van szó.

A (2) bekezdés azt a szerzői jogban bizonyos más tartalommal¹³ meglévő, az iparjogvédelemben hiányzó szabályt teszi általánossá, hogy a hasznosítási jog főszabály szerint, tehát eltérő rendelkezés híján átszáll a jogutódra abban az esetben, ha az engedélyes meghal, illetve szervezet esetén jogutódlással megszűnik. E rendelkezés is a hasznosítási jog önállósult jellegét hangsúlyozza. Alapvetően az általános jogutódra történő átszállást jelenti. Nemcsak a jogutódlással való megszűnés ismert esetére, a gazdasági társaságok átalakulására (formaváltására, szétválására, kiválására, összeolvadására), hanem bármely más jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet jogutódlással való megszűnésére is irányadó, tehát például a költségvetési szervek vagyoni jogutódlása is ide értendő.

A szabály által átfogott esetek között vannak olyanok, amikor a jogutódlás terjedelmét, a jogok és kötelezettségek megosztását megállapodás, társasági határozat, illetve az erről készült okirat határozza meg (pl. kiválás). Az ilyen részleges jogutódlás esetén hasznosítási jog csak akkor száll át az átalakulással létrejött, részleges jogutódra, ha a gazdasági társaságok esetén az úgynevezett szétválási szerződés, más esetben a kiválásról szóló megállapodásról, illetve döntésről szóló okirat úgy rendelkezik, hogy a hasznosítást e szervezet folytatja tovább. Ha az a tevékenység, amelynek végzéséhez a jogelőd szervezet hasznosítási jogot szerzett, megmarad a jogelődnél, a hasznosítási jog értelemszerűen nem száll át.

A jogátszállás e szabálya ugyanakkor azt is jelenti, hogy ha természetes személy e minőségében szerez hasznosítási jogot, és meghal, a hasznosítási jog öröklés tárgya lehet. E ponton a Ptk. meghaladja az Sztj.-t, amely erről az esetről, noha a szerzői jogban sem életszerűtlen (pl. építészeti tervre természetes személy által szerzett felhasználási jog), nem rendelkezik.

Más szóval a hasznosítási jog, mint vagyoni értékű jog az örökhatályú hagyatékának része. A törvény a hasznosítási jog önállóságát, a szellemi alkotások és javak forgalomképességét előtérbe helyező megoldás mellett döntött.

A (2) bekezdés is természetesen diszpozitív, tehát a licencia szerződés kizárhatja a hasznosítási jog jogutódra történő átszállását. Ekkor az engedélyes halálával, jogutód nélküli megszűnésével a licencia szerződés és így a hasznosítási jog megszűnik.

¹³ Sztj. 46. § (2) bekezdés.

A licencia szerződés személyhez fűződő jogok gyakorlása körében történő kiterjesztése esetére is vonatkozik ez a rendelkezés. Ha a természetes személy egyes személyhez fűződő jogainak gyakorlását a „forgalom részévé teszi”, engedélyezi egyes, egyébként tilos magatartások tanúsítását, számoljon azzal, hogy ellenkező kikötés hiányában az engedély alapján keletkező jog átszáll az engedélyes jogutódjára. Ez nem jelent veszélyt, mert szerződésben kizárható, és az említett területen ritka a hosszú időtartamra kötött szerződés.

5:346. § [Kellékszavatosság]

Az 5:341. § (1) bekezdésben meghatározott szerződés alapján az engedélyező hibás teljesítése esetén fennálló kellékszavatossági helytállásáról a 2:200. §-ban meghatározott törvény rendelkezhet.

A hibás teljesítés, és az azért való helytállás (kellékszavatosság) sajátosan érvényesül a szellemi alkotások és javak hasznosítására kötött licencia szerződések körében. A sajátos szabályokat a jövőben megalkotandó szerzői művekre és előadóművészi teljesítményekre az Sztj. (49. §), a szabadalmazható találmányokra az Szt. 28. § (2) tartalmazza, amely irányadó a topográfia és a mintaoltalom körében is. Nem értelmezhető azonban a kellékszavatosság a védjegy-, névhasználati szerződésekben, és a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében adott hozzájárulásra nézve sem. Emiatt annyit tartalmaz a törvény, hogy a külön törvények a hibás teljesítés jogkövetkezményeiről rendelkezhetnek.

A jogszavatosságról és a jogszavatosság használati, hasznosítási szerződésekre vonatkozó általános alkalmazásáról a szerződésszegés általános szabályai rendelkeznek. Ez szükségessé teszi az erről rendelkező iparjogvédelmi törvények módosítását. Az általános szerződési szabály hatálya kiterjed a licencia szerződésekre is. A licencia szerződések körében érvényesülő legfontosabb sajátosság az, hogy a megkezdett hasznosítást követően az elállási jog már nem gyakorolható. Erről azonban az elállási jog fogalmát meghatározó általános szerződési szabály rendelkezik.

5:347. § [Az engedélyezett hasznosítási jog terjedelmének túllépése]

(1) A engedélyező a 2:200. §-ban meghatározott, illetve az 5:341. § (3) bekezdésben említett kizárólagos jogok megsértése esetére fennálló igényeit érvényesítheti

- a) az engedéllyessel szemben, ha az engedélyes az engedélyezett hasznosítási jog terjedelmét túllépi,
- b) az engedélyestől jogot szerző személlyel szemben, ha az engedélyes az 5:345. § (1) bekezdésbe ütköző módon ruházta át a hasznosítási jogot, vagy engedélyez alhasznosítási jogot,
- c) az engedélyes örökösével (jogutódjával) szemben, ha a jogátszállás az 5:345. § (2) bekezdésbe ütköző módon következik be.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben az engedélyes és a jogszerző egyetemlegesen felelnek az engedélyezővel szemben az engedély nélküli hasznosítás fejében járó ellenszolgáltatás és az azzal okozott kár megtérítéséért.

1-2. A szabály lényeges, eddig hiányzó szabályt pótol. Az a) pont szerint a licencia szerződés „egyszerű” megszegésének kötelmi jogi jogkövetkezményeit meg kell különböztetni a kizárólagos jog megsértésének jogkövetkezményeivel járó szerződésszegéstől. Ha az engedélyes engedély nélkül, vagy annak terjedelmét túllépve folytat hasznosítási cselekményeket, a túllépés erejéig – a szerződésszegés mellett – a kizárólagos jog ugyanolyan megsértését követi el, mint egy olyan személy, aki nem kötött licencia szerződést az engedélyezővel. (A engedélyes „egyszerű” szerződésszegésére a legnyilvánvalóbb példa a licencia díj megfizetésének késedelme, vagy jogos ok nélküli megtagadása). E kumuláció hangsúlyozása különösen fontos a szellemi tulajdonjogokkal összefüggő jogérvényesítést szigorító közösségi irányelv átültetése nyomán (2005. évi CLXV. törvény). Természetesen egy, mindkét jogcímen fennálló igény (tipikusan a kártérítés) csak egy jogcímen, mégpedig a jellemző, tehát a kizárólagos jog megsértésének jogcímen érvényesíthető. (Az külön vizsgálható kérdés, hogy ha az engedélyes szerződésszegés miatt objektív alapon, tehát könnyebben követelhet kártérítést, akkor választhatja-e a szerződésszegési jogalapot az igény érvényesítésére.) Lényeges ez a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében kötött licencia szerződések engedélyezői számára is. A norma utalással határozza meg az engedélyező megfelelő kizárólagos joga megsértésének jogkövetkezményeit.

A b) pont arról rendelkezik, hogy a licencia szerződés megszegésével történő hasznosítási jogátruházás, illetve alhasznosítási jog engedése esetén a jogszerző hasznosítása – vétkességétől függetlenül – a kizárólagos jog megsértésének minősül.

A c) pont azt mondja ki, hogy abban az esetben, ha a licencia szerződés kizárja a hasznosítási jog öröklését, illetve a jogutódra történő átszállását – ez a normák diszpozitív volta miatt lehetséges – és ennek ellenére az örökös (jogutód) hasznosítási jogot gyakorol, a kizárólagos jogot megsérti.

A (2) bekezdésre azért van szükség, mert az (1) bekezdés b) pontja szerinti esetben az engedélyező az engedéllyessel szemben alapvetően szerződésszegés, a jogszerző ellen a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények jogsértési rendelkezései alapján (a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében kötött licencia szerződések kivételével) érvényesíthet igényt, amely emellett igazodik ahhoz is, hogy melyik fél volt vétkes, melyik nem. A jogsértési igények jelentős része (pl. megállapítás, abbahagyás, eltiltás) nem érvényesíthető az engedéllyessel szemben. Ugyanakkor indokolt, hogy az engedélyes és a jogszerző egyetemlegesen feleljenek az engedélyezővel szemben az engedély nélküli hasznosítással összefüggő, pénz fizetésére irányuló igények kielégítéséért. Ezek: vétlen jogértés esetén gazdagodás megtérítés igény (kivéve a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében kötött licencia szerződések

esetén) és kártérítési igény, amely szerződésszegéssel okozott kártérítési igény az engedéllyessel és szerződésen kívül okozott kár megtérítés iránti igény a jogszerzővel szemben.

5:348. § [Az engedélyes perbeli fellépése]

(1) A 2:200. §-ban meghatározott törvény és a 2:201. § alapján fennálló kizárólagos jogok megsértése miatt

a) az egyedüli és kizárólagos engedélyes az engedélyező javára felléphet, ha harminc napos határidő tűzésével írásban felhívta az engedélyezőt, hogy a jogsértés abbahagyására irányuló igényét érvényesítse, és a határidő elteltéig az engedélyező nem intézkedett;

b) a nem kizárólagos engedélyes az engedélyező (1) bekezdésben meghatározott kizárólagos jogainak megsértése miatt csak a licencia szerződés kifejezett rendelkezése alapján léphet fel.

(2) Az 5:341. § (3) bekezdésben meghatározott egyéb licencia szerződés alapján az engedélyes csak akkor léphet fel a kizárólagos jog megsértése miatt, ha erre a szerződés kifejezetten feljogosítja.

(3) Az engedélyes kártérítési igényének érvényesítése végett az engedélyezővel együtt indíthat pert, illetve az engedélyező által indított perbe az engedélyező oldalán beléphet.

1-3. Az (1) bekezdésnek nagyjából megfelelő rendelkezés található a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényekben is. Mind a valódi kizárólagos, mind az egyedüli engedélyes rendelkezik erre irányuló szerződési kikötés nélküli a jogsértés miatt az engedélyező javára fellépési joggal, ha az engedélyező a fellépést felhívás ellenére elmulasztja. Emellett a szabály kiterjed a know-how engedélyesre is. Hangsúlyozni kell, hogy nem az engedélyes saját javára, tehát hasznosítási joga védelmében, hanem az engedélyező kizárólagos joga védelmében léphet fel, és érvényesítheti mindazokat az igényeket, amelyeket a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények (a know-how esetében a Ptk.) a jogosult javára biztosítanak. Ez a jog az un. jogérvényesítési irányelv (2004/48/EK irányelv) átültetése után figyelemre méltó fegyver az egyedüli és kizárólagos engedélyes kezében.

A (2) bekezdés valójában kivételt alkot az alól a szabály alól, hogy a személyhez fűződő jogok, így a kereskedelmi névjog is csak személyesen érvényesíthetők. Azokban az esetekben, ahol a név használata, és más személyhez fűződő kizárólagos jog hatálya alá tartozó magatartás a vagyoni forgalom tárgyává válik, indokolt lehet, hogy az engedélyes is fellépessen a kizárólagos jog megsértése miatt, természetesen csak akkor, ha erre a licencia szerződés feljogosítja. A egyéb licencia szerződések is feljogosíthatják az engedélyest (akár nem kizárólagos, akár egyedüli, akár kizárólagos engedélyest) a jogsértés miatt az engedélyező javára történő fellépésre.

Fel lehet e szabályt (az (1) bekezdéssel együtt) úgy is fogni, hogy az anyagi jog a szellemi alkotások és javak hasznosításának sajátosságaira tekintettel megengedi a törvényes illetve üzleti perbizományt az engedélyező kizárólagos jogának megsértése esetében.

A (3) bekezdés új, külföldi példák alapján alkotott, pergazdaságossági szempontból igen hasznosnak bizonyult rendelkezés. Az engedélyesnek az engedélyező kizárólagos jogának a megsértése, mint jogellenes magatartás kárt okoz. Ha a jogsértés vétkes, a szerződésen kívüli kár megtérítésre irányuló igényt célszerű a jogsértési perben elbírálni. Emiatt az engedélyes a jogsértési pert az engedélyezővel együtt megindíthatja, illetve felperesként a perbe beléphet. A engedélyező és az engedélyes között egyszerű pertársaság keletkezik, amely a Pp. 51. § c) pont szerint minősül. A szabály arra az esetre is vonatkozik, ha az engedélyestől alhasznosítási jogot szerző, vagy a hasznosítási jogot megszerző személy túllépi a szerződéssel engedett hasznosítás kereteit.

5:349. § [A licencia szerződés megszűnése]

(1) A licencia szerződés a jövőre nézve megszűnik

a) a szerződésben meghatározott idő elteltével, vagy feltétel bekövetkeztével,

b) az a) pontban meghatározott kikötés hiányában, az oltalmi idő, meghosszabbítható oltalom esetében a meghosszabbított oltalmi idő elteltével, ha az engedélyező kizárólagos jogának oltalmi idejéről törvény rendelkezik,

(c) az engedélyező jogutód nélküli megszűnésével, vagy halálával, ha a 2:200. §-ban meghatározott törvény alapján az engedélyező jogutód nélküli megszűnése, vagy az 5:341. § (3) bekezdés szerinti esetben az engedélyező halála az engedélyező kizárólagos jogát is megszünteti,

d) az engedélyes jogutód nélküli megszűnésével, ha ez engedélyező a hasznosítási jog átruházását nem engedélyezte.

(2) Ha az engedélyező kizárólagos joga a 2:200. §-ban meghatározott törvény szerint hatósági határozat alapján keletkezik, a hatósági határozat jogerőre emelkedése előtt kötött licencia szerződés megszűnik, ha a kizárólagos jog megadására irányuló kérelmet jogerősen elutasítják, kivéve, ha a felek megállapodnak abban, hogy a szerződést más, fennálló kizárólagos jog alapján kötött licencia szerződésként fenntartják.

(3) Az engedélyező a licencia szerződést azonnali hatállyal felmondhatja, ha az engedélyes a szerződésben meghatározott, ennek híján az adott helyzetben elvárható időtartamon belül nem kezdi meg a hasznosítást, vagy a szerződéssel megszerzett jogait nyilvánvalóan a szerződés céljának megvalósítására alkalmatlan módon vagy nem rendeltetésszerűen gyakorolja.

(4) A felmondási jog gyakorlása helyett az engedélyező a kizárólagos hasznosítási jogot szerző engedélyes hasznosítási jogának kizárólagosságát a hasznosítás fejében járó díj arányos csökkentése mellett megszüntetheti.

(5) A (3) és (4) bekezdés szerinti jogok csak akkor gyakorolhatók, ha az engedélyező az engedélyest megfelelő határidő tűzésével és a következményekre való figyelmeztetéssel a hasznosítás megkezdésére, illetve a hasznosítási jog szerződés céljának megvalósítására alkalmas módon való, illetve rendeltetésszerű gyakorlására írásban felszólította, és az engedélyes a határidő elteltéig a felszólításnak nem tett eleget.

(6) Az engedélyező (3) és (4) bekezdés szerinti jogait érvényesen nem lehet kizárni, ha az engedélyes az 5:341. § (1) bekezdés alapján kötött licencia szerződés alapján szerez kizárólagos hasznosítási jogot. Az engedélyező e jogról, valamint, ha a 2:200. §-ban meghatározott törvény eltérően nem rendelkezik, e jog gyakorlásáról érvényesen nem mondhat le. A tilalomba ütköző szerződési kikötés, vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

I-2. Az (1) bekezdés a) és b) pontjában a kódex a licencia szerződés szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényekből ismert megszűnési okait pontosítja. Az oltalmi idő eltelte (ideértve a meghosszabbított oltalmi időt is) csak egyéb kikötés híján vezet a licencia szerződés megszűnéséhez.

Külön rendelkezésekben kell figyelemmel lenni azokra az esetekre, amikor az engedélyező jogutód nélküli megszűnése, illetve a természetes személy halála megszünteti az engedélyező kizárólagos jogát ((1) bekezdés c) pont). Az előbbi esetet a Vt. szabályozza (Vt. 30. § f) pont). Az utóbbi eset a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében kötött licencia szerződéseket érinti, ide nem értve a kereskedelmi névhasználati szerződéseket, hiszen a kereskedelmi névhez fűződő jog, mint vagyoni jog¹⁴ örökölhető.

A (d) pont elsődleges célja, hogy kifejezze: az engedélyes, mint adós hitelezőinek érdekei nem előzik meg a személyhez kötött hasznosítási jog engedéséhez fűződő engedélyezői érdeket, ha az engedélyes fizetéseképtelenné válik. A norma értelemszerűen nem részletezi, de hatálya alá tartozik

- az engedélyes, mint szervezet felszámolási, vagy a Tanács fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelete alapján induló, és hasonló eljárások szerinti megszüntetése,
- a végelszámolás alapján történő megszűnése,
- olyan eljárás alapján történő megszüntetése, amely során a jogutód nélküli megszüntetés ellenére a vagyoni jogok és kötelezettségek tekintetében jogutódlásról kell rendelkezni. Ilyen eljárásokat a csőd- és felszámolási eljárások hatálya alá nem tartozó szervezetek (pl. költségvetési szervek) jogutód nélküli megszüntetése céljából folytatnak le (Áht. 90. § (3) bekezdés, 91. §). Ilyenkor a költségvetési szerv megszűnése ellenére a megszűnéskor fennálló vagyoni jogai, és kötelezettségei tekintetében jogutódlásnak van helye.

¹⁴ Ipari tulajdon a Párizsi Uniói Egyezmény 8. Cikk, v.ö. BH 1997. 476. (Pick).

A szabály alapvetően az engedélyes fizetéseképtelenség miatti megszüntetésére összpontosít. Megerősíti, hogy a fizetéseképtelenség esetén sem lehet a felszámolás alá kerülő szervezet hasznosítási jogból álló vagyonelemét értékesíteni, ha a hasznosítási jog személyhez kötött. A fizetéseképtelenségi eljárás valójában végrehajtás, amelyhez fűződő jogérvényesítési érdek elvben megelőzhetné az engedéllyessel szerződő fél (az engedélyező) érdekeit. Arra kell azonban inkább tekintettel lenni, hogy egyrészt az engedélyező nem tudja ellenőrizni az engedélyes gazdálkodását, másrészt mindenképpen el kell kerülni, hogy a személyhez kötött hasznosítási jogot engedő engedélyező azzal találja magát szemben, hogy olyan személy szerzi meg a fizetéseképtelenség miatt indított eljárás során a hasznosítási jogot, akinek önszántából soha nem adott volna hasznosítási engedélyt (pl. versenytárs).

Ha tehát a fizetéseképtelenségi eljárással érintett engedélyes vagyona személyhez kötött hasznosítási jog tartozik, és a hasznosítást az engedélyes már megkezdte, és a tipikus, a Cstv. szerinti eljárást vesszük alapul, a felszámoló választhat a licencia szerződés azonnali hatályú felmondása (Cstv. 47. § (1) bekezdés), és aközött, hogy a hasznosítási jogot a megszüntetés alatt álló szervezet a megszűnése időpontjáig tovább gyakorolja.

A választás attól is függ, hogy a szervezet gazdálkodásához (a megszüntetési eljárás során történő „életben tartásához”) milyen szorosan kapcsolódik a személyhez kötött hasznosítási jog gyakorlása, illetve milyen díjkikötés alapján kell licencia díjat fizetni (ha a díjat egy összegben előre kifizette az engedélyes, a döntés egyszerű, ha bevétel-arányos, visszatérő díjat kell fizetni, a felszámoló mérlegel).

Le kell szögezni, hogy a választást az is befolyásolja, hogy a számviteli szabályok szerint az engedélyes mérlegében az ún. immateriális javak között (itt is található lenne Szladits kifejezése: eszmei javak) vagyoni értékű jogként kimutatandó hasznosítási jog (a számviteli törvény nem túl szerencsés fogalom meghatározása szerint: „szellemi termék felhasználási joga”¹⁵) milyen értékű, illetve a licencia szerződés megszűnésig történő fenntartása esetén milyen összegű, még ki nem fizetett ellenértéket követelhet az engedélyező hitelezői igény bejelentés alapján.

Tehát nem ruházhatja át a felszámoló a személyhez kötött hasznosítási jogot a vagyonerőseítés keretében. A rendelkezés egyben „figyelmeztetés” a feleknek.

Ha az engedélyező „lemond” a hasznosítási jog személyhez kötöttségéről az engedélyes jogutód nélküli megszűnése esetére, erről lehet a szerződésben rendelkezni (egyáltalán nem életszerű kikötés, csak a logikai zártság kedvéért említjük).

Célszerű lehet azonban a licencia szerződésben a fizetéseképtelenségi eljárás megindulását, vagy a felszámolás Cstv. szerinti kezdő időpontját¹⁶ a szerződést megszüntető feltételként kikötni. Ezzel időben jelentősen meg lehet előzni a törvény szerinti szerződés megszűnések bekövetkeztét, és el lehet zárni a felszámolót a Cstv. szerinti választási lehetőségektől.

¹⁵ Számvtv. 25. § (6) és (7) bekezdés.

¹⁶ Cstv. 27. § (1) bekezdés. Ebben az esetben az ideiglenes vagyonfelügyelő (Cstv. 24/A. §) nincs elzárva a választási lehetőségektől.

A (2) bekezdés logikai zárást ad az iparjogvédelmi oltalmi igények alapján kötött licencia szerződésekre. Ha a végleges oltalom iránti bejelentést jogerősen elutasítják, e szerződéseknek, mivel tárgyukat elvesztik, meg kell szünniük, hacsak nem minősül az igény más, a licencia szerződést megalapozó kizárólagos jognak, és erre mind a megkötésre visszamenőlegesen, mind a jövőre nézve fenntartják a felek a szerződést. Tipikusan ilyen eset a know-how hasznosítási szerződésként elismert és fenntartott szabadalmi igény licencia szerződés, ha a szabadalmi bejelentést jogerősen elutasítják.

Arról a megszűnés körében nem kell külön rendelkezni, hogy a szerződés megkötésére visszamenőleges hatállyal a hasznosítás megkezdése után (a hasznosítás irreverzibilis) a szerződést nem lehet megszüntetni. Ezt kimondják a szerződés megszűnésére vonatkozó általános szabályok.

A (3)-(5) bekezdés a hasznosítási joggal való visszaélés különös szankcióit iktatja a törvénybe.

A kizárólagos hasznosítási jog tekintetében hasonló szabályokat tartalmaz az Szt., a Vt. és az Szjt. is.¹⁷ Mindazonáltal nem fölösleges az általános szabályok megalkotása, azok jól egészítik ki a külön törvények szabályait a következő okok miatt.

A külön törvények többletjogot adnak az engedélyezőnek abból a szempontból, mert az egyedüli hasznosítási jog kikötése esetére is lehetővé teszik a kizárólagosság megvonását.

A Ptk. kiegészíti a külön törvények nyújtotta védelmet, mert

- egyszerű hasznosítási jogot engedő licencia szerződés esetén is biztosítja a felmondási jogot,
- valamennyi, licencia szerződéssel érintett kizárólagos jog jogosultja, mint engedélyező javára tartalmazza a felmondás jogát,
- a felmondási jog nemcsak a hasznosítási jog elvárható gyakorlásának elmaradása, hanem a rendeltetésellenes gyakorlás okából is fennáll (ez a szerzői művek és előadóművészi teljesítmények esetében nem jelent többletjogot),
- a szellemi alkotások és javak körében valódi kizárólagos hasznosítási jogot engedélyező javára kógens szabállyal tiltja a felmondás és a kizárólagosság megvonási jogának kizárását, és a jogról és a jog gyakorlásáról való lemondást (a szerzői művek és előadóművészi teljesítmények esetén a jog gyakorlásáról való lemondás nem feltétlen az Szjt. 51. § (4) bekezdés rendelkezése miatt).

E rendelkezések engedélyezőt fenyegető párhajai megtalálhatók az iparjogvédelemben. A műszaki alkotások körében a nem-hasznosítás jogkövetkezménye lehet a kényszerengedély, a védjegyjogban a használat hiánya az oltalom megszűnéséhez vezethet. A szerzőnek – magától értetődően – felhasználási kötelezettsége nincs (bizonyos feltételekkel a nyilvánosságra hozatalhoz adott hozzájárulását is visszavonhatja, illetve a további felhasználást is

¹⁷ Szt. 28. § (4) bekezdés, Vt. 24. § (5) bekezdés, Szjt. 51. § (5) bekezdés.

megtilthatja személyhez fűződő joga alapján), de a kizárólagos felhasználási jogot szerzett felhasználót már terheli a felhasználás megkezdésének a kötelezettsége.

A licencia szerződés, akár egyszerű, akár egyedüli, akár valódi kizárólagos hasznosítási jogot létesít, kötöttséget jelent az engedélyező számára. Ha elmarad a várt hasznosítás, az – attól függően, hogy a díj a hasznosítással elért eredményhez van-e kötve – jövedelem elmaradásával járhat. Emellett még az egyszerű, de nem gyakorolt hasznosítási jog megléte is zavarhatja az engedélyező üzleti lehetőségeit későbbi, akár egyszerű, akár egyedüli, akár kizárólagos hasznosítási jogot engedő licencia szerződések megkötésében. Ez akkor is tény, ha jogi értelemben az egymás után megkötött, akár ütköző licencia szerződések egymástól függetlenek, és az esetleges ütközést alapvetően a jogszavatosság, másodlagosan a tévedés, illetve a megtévesztés jogi eszközeivel lehet kezelni.

Emiatt a törvény minden olyan esetre nézve, amikor az engedélyes nem, nem határidőben, vagy nem rendeltetésszerűen gyakorolja a hasznosítási jogát, lehetővé teszi, hogy az engedélyező, előzetes, megfelelő, a felmondás okát jelentő mulasztás, illetve magatartás orvoslására történő, ehhez igazodó tartamú, megfelelő határidő kitűzését tartalmazó írásbeli felszólítást követően, annak eredménytelensége esetén azonnali hatállyal felmondja a licencia szerződést.

A felmondási szabály arra az esetre vonatkozik, amikor az engedélyes – a hasznosítás gyakorlása szempontjából a valódi kizárólagosság kikötésével az engedélyezett hasznosítási mód tekintetében az engedélyező monopolhelyzetébe kerül. Ha pedig a licencia szerződésben az engedélyező engedélyt ad valamennyi hasznosítási módra, a mérték korlátozása nélkül, a kizárólagos engedélyes a licencia szerződés hatálya alatt a hasznosítás tekintetében az engedélyező helyébe lép.

E monopolhelyzettel való visszaéléssel szemben alkalmazható belső (tehát nem versenyjogi, hanem polgári jogi) kiegészítő eszközről rendelkezik a (4) bekezdés. Az engedélyező a felmondási jog gyakorlása helyett követelheti a kizárólagosság feloldását. E rendelkezés a felmondási jog gyakorlása mellett azt hivatott biztosítani, hogy a kizárólagos engedélyes ne „blokkolhassa” az alkotást, teljesítményt, ne „tüntethesse el” az árujelzőt. Valójában a törvény itt az engedélyes terhére jogvesztés (a kizárólagosság elvesztése) kikötésének megfelelő rendelkezést ír elő. A jogvesztés természetesen nem a törvény erejénél fogva következik be, az engedélyező döntésétől függ, hogy érvényesíti-e a jogvesztési igényt.

A kizárólagosság megvonásának joga is csak az előzetes felszólítást követően gyakorolható.

Az utolsó bekezdés valójában a kizárólagos hasznosítási jogot szerző engedéllyel szemben „biztosíték”. Nem lenne ugyanis a felmondás és a kizárólagosság megvonásának joga az engedélyes monopolhelyzetével való visszaélés elleni fellépés hatékony eszköze, más szóval nem biztosíthatná a rendelkezés az engedélyező döntésétől függően a licencia szerződés közvetett tárgya hasznosítását, ha felmondás és a kizárólagosság megvonásának joga a szerződésben kizárható lenne, vagy a jogról a szerződésben (előzetesen), vagy pedig a jog

gyakorlásáról a hasznosítás elmaradása esetén az engedélyező akár ellenérték fejében is lemondhatna. A jog gyakorlásáról való lemondás tilalma a szerzői művek és előadóművészi teljesítmények körében nem feltétlen (Szt. 51. § (4) bekezdés, itt értelemszerűen a külön törvény szabálya megelőzi a Ptk. „általános” licencia szabályait.

Az utolsó bekezdés kógens, és a szabályba ütköző szerződéshez vagy egyoldalú nyilatkozathoz a semmisség következményét fűzi a törvény.

Nem indokolt megtiltani a felmondás és a kizárólagosság megvonása jogának kizárását és a joglemondást a licencia szerződés kiterjesztett alkalmazása körében, mert itt a kizárólagos jog nem gyakorlása sem vezet hátrányos jogkövetkezményhez (pl. egy kereskedelmi nevet nem köteles a névjogosult használni).

A MAGYAR SZABADALMI HIVATAL ÉSZREVÉTELEI AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉNEK A „LICENCIA SZERZŐDÉSRE” VONATKOZÓ FEJEZETÉRE

1. Az új Polgári Törvénykönyv (Ptk.) tervezetének¹ az ún. „licencia szerződésekre” vonatkozó szerkezeti egysége – az V. könyv harmadik része IV. címének IV. fejezete – kétségtelenül (kodifikációs szempontból) kidolgozottabb és kiérleltebb, mint a tervezet szellemi tulajdonnal kapcsolatos másik szerkezeti egysége (a II. könyv hatodik része),² ez azonban nem változtat azon – legfeljebb nehezebbé teszi annak el- és felismerését –, hogy az ebben a fejezetben található szabályokra valójában nincs szükség.

Az V. könyv harmadik része IV. címének IV. fejezete arra tesz – pusztán kodifikációs-technikai szempontból talán nem is teljesen sikertelen – kísérletet, hogy közös nevezőre hozza az iparjogvédelmi licenciaszerződések és a szerzői jogi felhasználási szerződések szabályozását. Sőt, a tervezet *„a licencia szerződést olyan önálló, több altípust átfogó szerződéstípusként nevesíti, amely modellezi mind a szellemi alkotások és egyéb szellemi javak (a szellemi tulajdon) oltalmi tárgyai, mind a kereskedelmi név és más személyhez fűződő jogok, valamint*

¹ Az új Polgári Törvénykönyv tervezete, 2006. december 31.; a tervezet a <http://irm.gov.hu/> oldalon, a Jogszabályok, tervezetek/ Készülő előterjesztések/ Az új Polgári Törvénykönyv tervezete elérési útvonalon található meg. A következőkben a normaszöveg és az indoklás tervezetéből vett idézetek azonosítására e tervezet oldalszámait, illetve egyéb jelöléseit vesszük alapul. A tervezetben használt írásmódot és számozást (jelölést) akkor is követjük az idézetekben, ha azt helyesírás, illetve nyelvhelyességi szempontból egyébként vitathatónak tartjuk.

A Magyar Szabadalmi Hivatal itt közölt észrevételeiben és a kapcsolódó lábjegyzetekben a főbb jogszabályok megjelenésére a következő rövidítéseket alkalmazzuk: a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény: Szt.; a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény: Vt.; a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény: Szt.

² Kivonat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéből és az ahhoz kapcsolódó indokolásból; A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv első két könyvének normaszöveg-tervezetére és az ahhoz kapcsolódó indoklásra; Fórum. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 3. sz., 2006. június, 94–131. old.

egyéb, törvényen alapuló nem dologi vagyoni értékű kizárólagos jogok tárgyai hasznosítási engedélyezésének gazdasági folyamatát” (246. old.). Az indokolásból kitűnik: „az egyéb kizárólagos jogok tárgyai hasznosítási engedélyezésén” a „közigazgatási határozat alapján kijelölt és megszerzett frekvenciahasználati jog polgári jogi szerződéssel történő átruházását” kellene érteni az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 84. §-ának (5) bekezdése alapján, valamint ide lehet(ne) sorolni „az elektronikus hírközlési azonosítók használatának átengedését is” (254. old.).

Álláspontunk szerint sem elméleti, sem gyakorlati szempont nem indokolja, hogy „licencia szerződés” néven a jövőbeli Ptk.-val új szerződéstípust vezessünk be,³ és különösképpen nem indokolt, hogy ez az új szerződéstípus a szerződések ennyire széles körét, illetve ennyire heterogén csoportját fogja át. Valójában az új szerződéstípus ilyen tartalommal történő bevezetéséhez jóval több hátrány, mint előny kapcsolódna, ami azért is volna sajnálatos, mivel a tervezet e részének egyébként vannak olyan megoldásai, elemei,⁴ amelyek megfelelő helyen – azaz a szerzői jogi és iparjogvédelmi külön törvényekben vagy esetleg szerződés-mintákban – üdvös hatásokkal járnának, előmozdíthatnák a hazai szerződéskötési gyakorlat megalapozottabbá, kimunkáltabbá tételét.

Mindenekelőtt azt kell megállapítani, hogy a „licencia szerződés” új szerződéstípusként való bevezetése nem fér össze a koncepció,⁵ illetve a tervezet egyéb részeiben kinyilatkozott elvekkel, általános tételekkel. Már a koncepció V. 1. pontja kinyilvánította: „az új Polgári Törvénykönyv tartalmi határait elvben addig helyes tágítani, amíg a kodifikáció pozitív hatásai: az egységbe foglalt normák módszerbeli homogenitása, a terminológiai egység, a tömörítés és rövidítés lehetősége stb. megkönnyítik a jogalkalmazást” (9. old.). Az indokolástervezetnek az V. könyv harmadik részét bevezető fejtegetései hasonlóképpen foglalnak állást: a „Javaslat a Ptk.-nak az egyes szerződéstípusokra vonatkozó különös szabályait csak annyiban érinti,

³ Az MSZH az új Ptk. koncepciójával kapcsolatban már 2002-ben kifejtette ezt az álláspontját: „Felvethető tehát egyfelől az iparjogvédelmi licenciaszerződések, másfelől a szerzői jogi felhasználási szerződések önálló szerződéstípusokként való szabályozása az új Ptk.-n belül. Nem világos azonban a koncepció alapján sem, hogy e szerződési szabályoknak a külön törvényekből való kiragadása és a magánjogi kódexbe való beillesztése milyen elméleti és gyakorlati előnnyel járna. Az iparjogvédelmi licenciaszerződések és a szerzői jogi felhasználási szerződések pedig aligha szabályozhatók egységesen, egyetlen szerződéstípusként.”; A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv koncepciójára. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. II. szám, 2002. április, 28. old.

⁴ Pl. az egyedüli és a kizárólagos licencia definíciója az 5:343. §-ban vagy az, ahogy az 5:344. § tisztázza a korábban megkötött licenciaszerződés és az engedélyező jogutódlásának hatásait, valamint az engedélyezett hasznosítási jog túllépésének jogkövetkezményeit szabályozó 5:347. §.

⁵ Az új Polgári Törvénykönyv Koncepciója és Tematikája. Budapest, 2003. február 10., a Magyar Közlöny különszáma [I. még: az 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozatot és mellékletét a Magyar Közlöny 2003/8. számában]. A koncepcióra és a tematikára való hivatkozáskor a Magyar Közlöny e különszámának oldalszámait és számozási-jelölési rendjét vesszük alapul.

A koncepció szellemi tulajdonnal kapcsolatos részeihez l.: *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000. 3. szám, 13–23. old.; *Bacher Vilmos*: A szellemi tulajdon védelme és a Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000. 3. szám, 23–31. old.; *Ficsor Mihály Zoltán*: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz). Polgári Jogi Kodifikáció, 2001. 2. szám, 27–30. old.; *Faludi Gábor*: Faludi Gábor észrevételei a Polgári Törvénykönyv koncepciójához; kézirat. Bp., 2002. május, 4. melléklet az MSZTT 4/2002. (V. 29.) sz. testületi ülése jegyzőkönyvéhez; továbbá: MSZH, i. m. (3), 25–30. old.

amennyiben a gyakorlatban felmerült igények és problémák változtatást tesznek szükségessé” (11. old.). Az indokolás tervezetének ez a része „*az egész reform egyik vezető szempontjaként*” jelöli meg „*a gazdasági (üzleti, kereskedelmi) forgalom szerződési jogi követelményeinek az eddiginél tökéletesebb kielégítését*” (11. old.). E megfontolásokra hivatkozva veti el az indokolás a faktoring-, lízing- és franchise-szerződések önálló szerződéstípusként történő szabályozását, mivel a „*Javaslat nem kívánja mesterségesen egységes típusba gyúrni ezeket a különböző elemeket, nem alkot új szerződéstípust a változatos tartalmú*” ügyletekből, „*a szerződések konkrét tartalmának variálása miatt*” ugyanis „*nincs olyan kemény magja ezeknek a megállapodásoknak, amelyek típusképző mozzanatként volnának kikristályosíthatók*” (11–12. old.).

Ha a koncepció és az indokolás idézett elvi megfontolásait a „licencia szerződés” kapcsán is következetesen érvényesítenénk, könnyen belátható volna, hogy erre az új szerződéstípusra sincs szükség.

A tervezetnek a „licencia szerződésre” vonatkozó fejezete nem eredményez „módszerbeli homogenitást”: az 5:341. §-tól az 5:349. §-ig terjedő szabályozásban csupán egyetlen szakasz (az 5:345. §) található, amelyik homogén módon, egyformán vonatkozik a „licencia szerződés” valamennyi lehetséges változatára, altípusára. A többi § vagy a külön (szerzői jogi és iparjogvédelmi) törvények eltérő szabályaira utal, vagy maga állapít meg a „licencia szerződés” egyes változataira, altípusaira vonatkozó speciális rendelkezéseket, vagy mindkettőt megteszi. Ez a legnagyobb jóindulattal sem tekinthető „módszerbeli homogenitásnak”.

A „terminológiai egység” követelménye se látszik teljesülni. A tervezet – ha jól értjük – meghagyná (egyébként helyesen) a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények önálló, elkülönült és speciális terminológiáját. Épp emiatt kényszerül olyan (a megértést éppenséggel nem könnyítő) értelmező szabályok kimondására, mint amilyen pl. az 5:341. § (5) bekezdésében található.⁶ Ez a norma, illetve ez a szabályozási módszer azt szüli majd, hogy a jogalkalmazónak kétféle terminológiával kell „megküzdenie”: ugyanazt a cselekményt pl. az Szt. felhasználásnak, a Ptk. hasznosításnak fogja nevezni. A „licencia szerződés” új szerződéstípusként történő bevezetése tehát valójában nem egységesíti (ahogy ezt a koncepció alapján várnánk), hanem megkettőzi és ezzel összekuszálja a terminológiát a szóban forgó szerződések szabályozásában.

Nehéz azt is belátni, hogy a „licencia szerződés” új szerződéstípusként történő nevesítése miként „könnyítené meg a jogalkalmazást” a „tömörítés és rövidítés” révén. Amint arra még kitérünk, valójában nincs mit „megkönnyíteni” a jogalkalmazásban, ugyanis nem ismert előttünk olyan súlyos joggyakorlati probléma vagy olyan hangsúlyos joggyakorlati igény, amelyre csak a „licencia szerződésnek” az új Ptk.-ban önálló szerződéstípusként való szabályozásával lehetne adekvát jogalkotási választ adni. Emellett viszont arra is rá

⁶ 5:341. § (5) bek.: a jelen fejezetben hasznosításon a személyhez fűződő jogok gyakorlása körében az engedélyező hozzájárulásával tanúsított magatartást, a szerzői jogi törvény által védett művek és teljesítmények esetében felhasználást, a vállalat- és árujelzők (kereskedelmi név, védjegy) esetében használatot kell érteni.

kell mutatni, hogy a tervezet semmiféle „tömörítéssel” vagy „rövidítéssel” nem járna az érintett szerződések szabályozásában. Éppen ellenkezőleg: szaporítaná a rájuk vonatkozó jogszabályi előírásokat, és egy újabb szabályozási szint beemelésével bonyolultabbá, nehezebben áttekinthetővé, következképpen nehezebben értelmezhetővé és alkalmazhatóvá tenné a szabályozást. Jelenleg, a hatályos jog szerint a szabályozás kétszintű: a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényekben található különös szintű szerződési szabályokat egészítik ki a Ptk. általános szerződési szabályai. Ez a konstrukció bevált a gyakorlatban, nincs tudomásunk semmiféle jogértelmezési vagy jogalkalmazási zavarról, amely e szabályozási technikára volna – akár csak áttételesen – visszavezethető. Ehhez képest a tervezet háromszintű szabályozást eredményezne [közömbös ebből a szempontból, hogy az indokolás sajátosan erőltetett szimbolikáját követve különbséget teszünk-e a szabályozás „szintjei” vagy „lépcsői” (245. old.) között: valamelyikből eggyel több lesz a tervezet folytán – és így eggyel több a szükségesnél].⁷ Az új szabályozási szint bevezetése több jogértelmezési és jogalkalmazási problémát is előrevetít egyfelől a jövőbeni Ptk. e fejezete, másfelől a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények felhasználási, illetve licenciaszerződésekre vonatkozó rendelkezései közötti viszonyban. E problémákról a fejezet egyes rendelkezéseinek értékelésekor szólunk bővebben [l. a 2. a) alpontot].

A Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) előtt nem ismert olyan, „gyakorlatban felmerült igény” vagy „probléma”, amely „változtatást tenne szükségessé” abban a hatályos jogi helyzetben, hogy jelenleg a Ptk. nem nevesít önálló szerződéstípust „licencia szerződés” gyűjtőnévvel, amely átfogná a szerzői jogi felhasználási és az iparjogvédelmi licenciaszerződéseket, sőt, mint láttuk, az egyéb kizárólagos jogok tárgyainak hasznosítására vonatkozó szerződéseket is. Valójában az indokolás sem azonosít ilyen gyakorlati, illetve „gazdasági (üzleti, kereskedelmi)” igényt. Sőt, elismeri: a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényekben foglalt „licencia szerződési szabályokat” és a háttérüket képező Ptk.-beli általános szerződési rendelkezéseket „a bírói gyakorlat ... eddig aggálytalanul alkalmazta” (244. old.). Az új szerződéstípus bevezetése mellett felhozott érvek vagy kívül esnek a szerzői jog és az iparjogvédelem tárgykörén (pl. a kereskedelmi név, a személyhez fűződő jogok, a tartománynév vagy a frekvenciahasználati jog esetében), vagy olyan vélt vagy valós hiányosságokra utalnak, amelyek alapvetően nem a Ptk.-ban orvosolhatók és orvosolandók, hanem az érintett külön törvényben [az pl., hogy „nem rendelkezik a szerzői jogi törvény az ún. kapcsolódó jogi teljesítmények közül a hangfelvételek, a rádió- és televízió műsorok, a filmek, az adatbázisok felhasználására és a jogát ruházásra kötött szerződésekről” (245. old.), az Sztj.-re tartozó kérdés, és önmagában aligha szolgálhat az új szerződéstípusnak a Ptk.-val történő nevesité-

⁷ Valójában – ha már szinteket, avagy lépcsőket számolgatunk – egyes szerzői jogi felhasználási szerződések szabályozása már ma is háromszintű, ami azt jelenti, hogy a „licencia szerződés” mint önálló szerződéstípus tervezet szerinti bevezetésével e felhasználási szerződések szabályozása négy szintűvé válna, végképp túlzottan bonyolulttá téve e szerződések jogszabályi környezetét. L. pl. a kiadói szerződés szabályait az Sztj. 56. és 57. §-ában, illetve a megfilmesítési szerződés szabályait az Sztj. 66. §-ában.

se mellett szóló érvként]. Mivel határozottan ellenezzük, hogy a tervezet a know-how-val kapcsolatban szellemi tulajdoni természetű kizárólagos jogot ismerjen el és vezessen be,⁸ számunkra a know-how-ra vonatkozó kizárólagos jog alapján létrejövő „licencia szerződésekre” történő hivatkozások sem hatnak meggyőzően.

Megítélésünk szerint azok az – egyébként megalapozott – érvek, amelyekkel az indokolás elveti a faktoring-, lízing- és franchise-megállapodások új szerződéstípusként való nevesítését, a tervezet szerinti „licencia szerződésre” is „ráolvashatók”. A tervezet ugyanis éppen azt teszi a „licencia szerződés” esetében, amit elkerül a faktoring, a lízing és a franchise kapcsán: „mesterségesen egységes típusba gyúr” valójában „különböző elemeket”, és „új szerződéstípust alkot” „változatos tartalmú” ügyletekből, holott az érintett „szerződések konkrét tartalmának variálása miatt nincs olyan kemény magja ezeknek a megállapodásoknak, amelyek típusképző mozzanatként volnának kikristályosíthatók”. Ezt – röviden – a következőkkel támasztjuk alá. Az iparjogvédelmi licenciaszerződések és a szerzői jogi felhasználási szerződések gyökeresen eltérő gazdasági és társadalmi viszonyokat érintenek. Ez adódik mindenekelőtt a szabályozás, a jogi védelem (oltalom) eltérő tárgyköréből, illetve a jogi védelem keletkezésének különböző módjából. Következik továbbá abból is, hogy a szerzői jogi felhasználási szerződések szabályozását leginkább talán a szerző (más jogosult) mint gyengébb fél védelmének szempontja vezérli;⁹ ez a szempont hiányzik az iparjogvédelmi licenciaszerződések szabályozásából. Ezért állhat elő pl. az a helyzet (amire az indokolás is felhívja a figyelmet), hogy a licencia (felhasználási engedély) terjedelmét az Sztj. az iparjogvédelmi törvényekével épp ellentétes szemléletben szabályozza.¹⁰ Ehhez képest csupán jelentéktelen formai különbség, hogy az iparjogvédelmi licenciaszerződések közhitelű nyilvántartásokba is bejegyezhetők (és az ilyen bejegyzéshez az iparjogvédelmi törvények számos joghatást fűznek),¹¹ míg a szerzői jogi felhasználási szerződéseknel ilyesmire nincs mód.¹²

Az Európai Bizottság megrendelésére a szabadalmak gazdasági és társadalmi értékéről az Európai Unió tagállamaiban készített felmérés szerint a licencia tárgyát képező szabadal-

⁸ L. a 2. lábjegyzetben megjelölt forrást.

⁹ L. pl. az Sztj. 42. §-ának (3) bek.-ét: ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. L. továbbá pl. az Sztj. 43. §-ának (5) bek.-ét, 44. §-át, 48. §-át és 51. §-át.

¹⁰ Vö. pl. az Szt. 28. §-ának (3) bekezdésével, amelynek értelmében a hasznosítási szerződés minden időbeli és területi korlátozás nélkül minden igénypontra, a hasznosítás minden módjára és mértékére kiterjed, az Sztj. 43. §-ának (3)–(5) bekezdésében, 44. §-ának (2) bekezdésében és 47. §-ában található rendelkezésekkel.

¹¹ L. pl. az Szt. 36. §-ának (2) bekezdését, valamint 54. és 55. §-át, továbbá a Vt. 29. §-ának (2) bekezdését, 47. és 48. §-át, valamint 61/B. §-a (1) bekezdésének a) pontját.

¹² Az MSZH már korábban is felhívta a figyelmet a szerzői jogi felhasználási és az iparjogvédelmi licenciaszerződések közötti különbségekre (amelyek meggátolhatják az egységes szerződéstípusként való kezelésüket): „Ilyen eltérésként ... említhető meg, hogy az iparjogvédelmi licenciaszerződések szabályozásából hiányoznak a felhasználási szerződésekre vonatkozó azok a rendelkezések, amelyek a szerző – mint többnyire 'gyengébb fél' – védelmére irányulnak. Az iparjogvédelmi közhitelű nyilvántartásokra vonatkozó – a licenciaszerződések jogi hatásait is érintő – szabályok pedig a szerzői jogi felhasználási szerződéseknel maradtak értelemszerűen el.”; MSZH, i. m. (3), 28. old.

mak aránya a vizsgált országok közül Magyarországon a legmagasabb (20%). Hasonlóképpen hazánk áll az élen a licenciadásra késznek mutakozó szabadalmások arányát tekintve (az említett 20%-on felül további 27,8% volna hajlandó – megfelelő érdeklődés esetén – licenciaszerződést kötni).¹³ Ezek az adatok korántsem arra utalnak, hogy hatályos jogunk bármilyen módon is fékezne, akadályozná a hazai licenciat forgalmat (legalábbis a szabadalmak területén). Érdekes lehet talán az az adat is, hogy 2006-ban az MSZH 92 hasznosítási, illetve használati szerződést jegyzett be a különféle iparjogvédelmi oltalmi formák lajstromaiba (nyilvántartásaiba). Sem a publikált bírósági határozatokból, sem az MSZH mellett – többek között permegelőzés céljával – működtetett szakértői testületek (a Szerzői Jogi Szakértő Testület és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület) szakvéleményeiből nem sejlik fel olyan joggyakorlati probléma, amelyre csak azzal lehetne megoldást kínálni, hogy a szerzői jogi felhasználási szerződéseket és az iparjogvédelmi licenciaszerződéseket (egyéb, hozzájuk még tárgykörükönél fogva sem kapcsolódó szerződésekkel együtt) egy nevezőre helyező új szerződéstípust vezetünk be a Ptk. újrakodifikálása során. Ilyesmire az indokolásnak a „licencia szerződésekkel” kapcsolatos része sem hivatkozik. Tudomásunk szerint a szerzői jogi és iparjogvédelmi szakmai szervezetek egyike sem jelzett ilyen szabályozási igényt.

A jogösszehasonlítás eredményei sem támasztják alá annak szükségességét, hogy az új Ptk.-ban önálló szerződéstípusként – a tervezet szerinti tárgykörben és tartalommal – keltsen szabályozni az ún. „licencia szerződést”. Az indokolás helyesen utal azokra a közösségi oltalmi formákat szabályozó európai közösségi jogszabályokra, amelyek – igaz, szűkszavúan és meglehetősen általános jelleggel – rendelkeznek a közösségi oltalom alapján megköthető licenciaszerződésekről. Szintén csupán helyeselhető, hogy az indokolás megemlíkeli az Európai Szabadalmi Egyezménynek (az ESZE-nek)¹⁴ az európai szabadalmi bejelentés alapján adható hasznosítási engedélyre irányadó szabályairól (73. és 74. cikkéről).¹⁵ A közösségi jogszabályok¹⁶ és az ESZE e rendelkezései kijelölik az alkalmazandó jogot, és megállapítanak néhány alapvető – autonóm módon, adott esetben a nemzeti jog eltérő szabályai ellenében is érvényesülő – szerződési szabályt (amint arról később még szó lesz: a tervezet nem tisztázza

¹³ *Alfonso Gambardella, Paola Giuri, Myriam Mariani: Economic and Social Value of Patents in the EU. Milan–Pisa, 2006, 11. old.*

¹⁴ Az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény [Európai Szabadalmi Egyezmény (a továbbiakban: ESZE), kihirdette: 2002. évi L. törvény].

¹⁵ ESZE

73. cikk

A hasznosítás engedélyezése szerződésben

Az európai szabadalmi bejelentés részben vagy egészben hasznosítási engedély tárgya lehet a megjelölt Szerződő Államok területének egésze vagy egy része tekintetében.

74. cikk

Irányadó jog

Ha az Egyezmény másként nem rendelkezik, mindegyik megjelölt Szerződő Államban – az érintett államra kiterjedő hatállyal – az európai szabadalmi bejelentésre mint a tulajdon tárgyára az ebben az államban a nemzeti szabadalmi bejelentésekre irányadó jogot kell alkalmazni.

¹⁶ Pl. a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet (1993. december 20.) 16. cikke és 22–24. cikkei.

teljes körűen az utóbbiakhoz fűződő viszonyát), de semmilyen módon nem foglalnak állást abban, hogy a nemzeti jog miként, milyen kodifikációs módszerrel, mely törvény(ek)ben szabályozza a licenciaszerződéseket. Ami példaértékű lehet és következtetések alapjául szolgálhat e normákban, nem más, mint a szabályozás visszafogottsága: a licenciaszerződésekre csupán pár általános előírást állapítanak meg, főként olyanokat, amelyeket a közösségi oltalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés sajátosságai indokolnak.

Mindez a nemzeti jogok feletti szemléhez vezet el minket. Az MSZH munkatársai által a rendelkezésre álló viszonylag rövid idő alatt elvégzett jogösszehasonlító vizsgálódás¹⁷ tanulsága egyértelműen az, hogy az Európai Uniónak, illetve az ESZE-nek nincs olyan tagállama (Észtország kivételével), amelyben a magánjogi kódex önálló szerződéstípusként (a szerzői jogi felhasználási, az iparjogvédelmi hasznosítási és használati, valamint a tervezetben említett egyéb kizárólagos jogokon alapuló licenciaszerződéseket együttesen kezelve) szabályozná a „licencia szerződést”. Az EU és az ESZE tagállamaiban vagy csak a magánjogi kódex általános szerződési szabályai, vagy csupán a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények speciális szabályai, vagy a magánjogi kódex általános szerződési szabályai (mint szubszidiárius jelleggel alkalmazandó háttérszabályok) a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények speciális szabályaival együttesen rendelkeznek a „licencia szerződésekről”. A tervezet szerinti konstrukcióra – azaz önálló szerződéstípusnak a magánjogi kódexben való nevesítésére, illetve a szerzői jogi felhasználási szerződések és az iparjogvédelmi licenciaszerződések szabályozásának háromszintűvé tételére – nem találtunk példát. Ez önmagában – pusztán jogi szempontból – még nem volna baj, nem gátolná a magyar magánjogi kodifikációt abban, hogy különutas vagy éppen úttörő megoldással kísérletezzon. Csakhogy annak nyilvánvalóan megvannak a gazdasági, üzleti, licenciatforgalmi okai, hogy ilyesféle kísérletbe még egyik európai ország magánjogi jogalkotása sem fogott bele. Emellett a kivételes, a megszokott jogi környezettől elütő megoldások nem feltétlenül mozdítják elő a gazdaságnak ebben a magas kockázati hányaddal működő szektorában az üzleti élet és a forgalom biztonságát, a befektetői bizalmat. A tervezet és az eddigi előkészítő munka legfőbb hiányossága ezen a ponton ütközik ki: a szabályozást semmiféle hatásvizsgálat, a várható előnyök és hátrányok semmiféle elemzése nem támasztja alá. Ilyen vizsgálatok, elemzések hiányában viszont rendkívül kockázatosnak tűnik, hogy a licenciatforgalom viszonyaiba egy Európában eddig példátlan kodifikációs megoldással kísérletezve avatkozzunk be.

Mindezekre tekintettel javasoljuk a „licencia szerződésekre” vonatkozó fejezet (az V. könyv harmadik része IV. címe IV. fejezetének) teljes elhagyását a tervezetből.

2. Mivel a fejezet teljes elhagyását indítványozzuk (l. az 1. pontot), a következőkben a „licencia szerződésekre” vonatkozó normaszöveg- és indokolástervezetre csupán az általunk legfontosabbnak ítélt kérdésekben teszünk néhány alapvető észrevételt.

¹⁷ E jogösszehasonlító vizsgálat részletes eredményei és a kapcsolódó iratok az MSZH Jogi és Nemzetközi Főosztályán férhetők hozzá.

a) A tervezet nem rendezi kellően egyértelműen a „licencia szerződésre” vonatkozó, Ptk.-beli normáknak a szerzői jogi és iparjogvédelmi külön törvényekben található szerződési szabályokhoz fűződő viszonyát. Az 5:342. § (3) bekezdése és az 5:346. § a Ptk.-beli szabályoktól való eltérésre „hatalmazza fel” a szóban forgó külön törvényeket (mintha ilyen felhatalmazás híján azok nem tartalmazhatnának eltérő szabályokat vagy ezek az eltérő szabályok nem lennének alkalmazhatók a Ptk. „licencia szerződésre” vonatkozó fő- avagy általános szabályai ellenében), miközben e fejezet más rendelkezései csak a külön törvényekben foglalt eltérő szabályok hiányában lépnének be [l. pl. az 5:343. § (3) bek.-ében foglaltakat]. Ez utóbbi megközelítést látszik magáénak vallani az indokolás is: „*a megalkotott szabályok tekintettel vannak arra, hogy hozzájuk képest a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvények szerződési szabályai lex generalist jelentenek*” (245. old). Mindazonáltal még az e megközelítés jegyében fogant normák is vetnek fel értelmezési kérdéseket (és vetítenek előre ezáltal jövőbeli joggyakorlati problémákat). Az 5:343. § már említett (3) bekezdése ugyanis pl. a következőképpen fogalmaz: „*ha a 2:200. §-ban meghatározott törvény eltérően nem rendelkezik, a (2) bekezdésben meghatározott licenciaszerződést [tehát az egyedüli és a kizárólagos hasznosítási jogot engedő licenciaszerződést] írásba kell foglalni*”. Eltekintve ezúttal attól az apróságtól, hogy a 2:200. § valójában nem „határoz meg” semmiféle törvényt, e rendelkezés leginkább azért tűnik aggályosnak, mert nem egyértelmű: az a tény, hogy az iparjogvédelmi törvények nem rendelkeznek a hasznosítási, illetve a használati szerződések írásba foglalásáról mint e szerződések érvényességének alaki feltételéről, vajon „eltérő rendelkezésnek” számít-e a tervezet e rendelkezésének alkalmazásában. Mivel az iparjogvédelmi törvények nem követelik meg a licenciaszerződések írásba foglalását (az egyedüli vagy a kizárólagos licenciacsökkentés esetén), erről a kérdésről egyszerűen „hallgatnak”, azaz egyáltalán nem rendelkeznek; de vajon ez a „hallgatás”, ami jelenleg elegendő a hatályos Ptk. általános szerződési szabályai [a Ptk. 216. §-ának (1) bek.-e] alapján, elégséges lesz-e egyedüli vagy kizárólagos licenciacsökkentés esetén a tervezet 5:343. §-ának (3) bekezdésével egybevetve? Lehet-e majd az alaki követelményt rögzítő szabály hiányát az új Ptk. alaki követelményt támaztó szabályától „eltérő rendelkezésként” értékelni? Gondok forrása lehet továbbá az is, hogy míg a tervezet 5:343. §-ának (3) bekezdése csupán az egyedüli és a kizárólagos licenciacsökkentésnél követeli meg – alaki érvényességi kellékként – az írásba foglalást, és csak az ettől való eltérést, vagyis az írásba foglalás meg nem követelését engedi meg, az Szt. (amint arra maga az indokolás is felhívja a figyelmet¹⁸) főszabályként¹⁹ ennél szélesebb körben követeli meg – az egyszerű felhasználási jogot engedő szerződésekénél is előírja – a felhasználási szerződések írásba foglalását.

b) A tervezet 5:342. §-ának (4) bekezdése – véleményünk szerint – feleslegesen tér ki a licenciaszerződések versenyjogi megítélésére. Ezt közvetve maga az indokolás is elismeri, amikor arról szól, hogy a „*külső, versenyjogi jogszabályi korlátozás*” „természetesen a Ptk.-

¹⁸ L. az indokolás 259. oldalát.

¹⁹ Szt. 45. § (1) bek.

beli szabály nélkül is létezik” (258. old.). Hogy ennek ellenére e rendelkezés „beiktatására” miért is volna szükség, azt az indokolás két szemponttal magyarázza. Az egyik a „*sajátos, csoportmentesítési megítélés*”, ami valójában nem más, mint a „külső, versenyjogi jogszabályi korlátozás” része, illetve e korlátozás korlátozása a versenyjogon belül – ez tehát nem tűnik meggyőző szempontnak. A másik a „*figyelem felhívás*” (sic!). Nos, ez utóbbi végképp kevésbé fogadható el kodifikációs rendezőelvként. A figyelemfelhívás ugyanis oktatási, tájékoztatósi, tudományos ismeretterjesztési – és nem kodifikációs – feladat. A magyar szabadalmi jog történetéből ismert egyébként az a kodifikációs kísérlet, amely a licenciaszerződések versenyjogi megítélésére utaló szabályok kimondására irányult: az Szt. 1995-ben elfogadott eredeti szövege – a 27. § (2) és (3) bekezdésében – tartalmazott ilyen tárgyú normákat; ezeket azonban a 2002. évi XXXIX. törvény 38. §-a (1) bekezdésének a) pontja – az ESZE-hez és az EU-hoz való csatlakozás előkészítésének részeként – hatályon kívül helyezte.

c) A tervezet 5:341–5:349. §-ai is a 2:200. § nyakatekert és hibás terminológiáját használják, és abból a 2:201. §-ban tükröződő – téves – feltevésből indulnak ki, hogy a know-how-ra szellemi tulajdoni természetű kizárólagos jogot kellene biztosítani. A tervezetnek ezekkel az elemeivel természetesen a „licencia szerződés” szabályozása kapcsán sem értünk egyet, a korábban már kifejtett indokokból.²⁰

d) Még abban az esetben is, ha az új Ptk. – álláspontunkkal ellentétesen – önálló szerződéstípusként szabályozná a „licencia szerződést”, különösen aggályosnak találnánk a szabályozás tárgyi hatályának az 5:341. § (3) bekezdésével bekövetkező kiterjesztését. Az ezzel kapcsolatos kifogásainkat az 1. pontban már kifejtettük.

e) A normaszövegre és az indoklásra röviden a következő főbb szövegezési észrevételeket tesszük:

- 5:341. § (4) bek.: a tervezet definíció nélkül használja az „*alhasznosítás*” kifejezést, ez a *terminus technicus* hatályos szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényeinkből sem ismert;
- 5:341. § (5) bek.: az „*A jelen fejezetben*” szövegezés helyett az „*E fejezetben*” megfogalmazást javasoljuk;
- indokolás az 5:341. §-hoz (248. old.): az ESZE 73. cikkéből nemcsak az következik, hogy az európai szabadalmi bejelentés alapján „*lehetséges ... csak magyarországi területi hatályú szerződést is kötni*”, hanem az is, hogy az ilyen szerződés területi hatálya korlátozható akár valamely szerződő állam területének – pl. Magyarország területének – egy részére is;²¹

²⁰ L. a 2. lábjegyzetben megjelölt forrást.

²¹ Ezt az értelmezést erősíti meg az ESZE egyik mérvadó kommentárja is: „*In contrast with an assignment in accordance with Article 71, a contractual licence does not have to be for the whole territory of a Contracting State, but can instead be restricted to specific areas within that State, or to individual States.*”; Romuald Singer: *The European Patent Convention – A Commentary*, London, 1995, 73.03 pont, 278–279. old.

- indokolás az 5:341. §-hoz (255. old.): tévesnek tűnik az indokolásnak az az okfejtése, hogy „a szerzői és iparjogvédelmi törvények egyike sem rendelkezik” az „alhasznosításról” (pontosabban: az allicenciáról) és az allicencia-szerződések besorolásáról: az allicenciára vonatkozó rendelkezés található az Szt. 46. §-ának (1) bekezdésében, az Szt. 28. §-ának (6) bekezdésében és a Vt. 24. §-ának (6) bekezdésében; ráadásul e normák lényegében azonos tartalmúak: a licenciatvevő csak a jogosult kifejezett engedélyével adhat további felhasználási (hasznosítási, használati) engedélyt, azaz allicenciát, terminológiájuk pedig egyértelművé teszi, hogy az allicencia is felhasználási (hasznosítási, használati) engedélynek számít;
- 5:342. § (2) bek.: az oltalmi időről rendelkező jogforrások megjelölését célszerű volna kiegészíteni (a „törvény”) mellett az európai közösségi jogszabályra történő utalással, hiszen a közösségi oltalmi formákat és a kiegészítő oltalmi tanúsítványokat – oltalmi idejükkel együtt – európai közösségi rendeletek szabályozzák (meg kell azt is jegyezni, az oltalmi idő „meghosszabbításáról” jelenleg sem közösségi, sem hazai jogszabály nem rendelkezik,²² a védjegy- és a mintaoltalom megújítható, a kiegészítő oltalom pedig nem tekinthető egyszerűen a szabadalmi oltalmi idő „meghosszabbításának”);
- 5:342. § (3) bek.: az *a*) pontban már előadott rendszertani kifogás mellett javasoljuk a „nemléteben” szó helyett a „hiányában” kifejezés használatát;
- 5:343. § (2) bek. *a*) pont: miközben helyeseljük, ahogyan e § tisztázza az egyedüli és a kizárólagos licencia fogalmát [mivel ezt szabatosabban és a gyakorlatban használatos terminológiához jobban közelítve teszi, mint pl. az Szt. 28. §-ának (4) bekezdése], jeleznünk kell, hogy a (2) bekezdés *a*) pontja az egyedüli licenciát logikai és nyelvtani döccenővel határozza meg: ha az engedélyes „egyedül jogosult a hasznosításra”, akkor az engedélyező már nem „gyakorolhatja a hasznosítás jogát”; valójában arról van szó, hogy a licencia ezen válfajánál egyedül az engedélyes kap hasznosítási engedélyt, más tehát nem kaphat, vagyis az engedélyezőt az ilyen szerződés csak attól zárja el, hogy másnak (is) licenciát adjon, attól nem, hogy maga hasznosítson; a normaszövegben ezt kellene kifejezni;²³

²² Az egyetlen kivétel az Európai Parlament és a Tanács 1901/2006/EK rendelet 52. cikke, amely a kiegészítő oltalom meghosszabbításáról rendelkezik gyermekgyógyászati indikáció esetén.

²³ A Védjegyjogi Szerződés 2006-ban Szingapúrban felülvizsgált szövegéhez kapcsolódó szabályzat 1. szabálya jó analógiát kínál ehhez:

Rule 1- Abbreviated Expressions

[*Abbreviated Expressions Defined in the Regulations*] For the purposes of these Regulations, unless expressly stated otherwise: ...

(iii) "exclusive license" means a license which is only granted to one licensee and which excludes the holder from using the mark and from granting licenses to any other person;

(iv) "sole license" means a license which is only granted to one licensee and which excludes the holder from granting licenses to any other person but does not exclude the holder from using the mark;

(v) "non-exclusive license" means a license which does not exclude the holder from using the mark or from granting licenses to any other person.

- 5:342. § (2) bek. a) pont: félrevezetőnek ítéljük az egyedüli licenciára vonatkozó rendelkezésnek azt a fordulatát is, hogy „*ebben az esetben az engedélyező is gyakorolhatja a hasznosítás jogát a licencia szerződés fennállása alatt*”, mivel az engedélyező a „hasznosítás jogát” – természetesen – a licenciaszerződés megkötése előtt és megszűnése után is gyakorolhatja;
- 5:342. § (4) bek.: ellentétben e bekezdés szövegezésével, a tervezet 2:200. §-a nem „*határoz meg*”, de még csak nem is említ meg semmilyen közösségi rendeletet vagy nemzetközi szerződést;
- 5:349. § (4). bek.: javasoljuk, hogy e rendelkezés vonatkozzon az egyedüli licencia esetére is [ahogy arról ma is rendelkezik az Szt. 28. §-ának (4) bekezdése];
- megítélésünk szerint a „*licencia szerződés*” kétszeresen összetett szó, amelyet a magyar helyesírás szabályai szerint egybe kellene írni, tehát a „*licenciaszerződés*” írásmód volna a helyes.²⁴

2007. március

Összeállította: *Ficsor Mihály*

²⁴ „A két egyszerű közből alakult összetételeket egybeírjuk.”; Magyar Tudományos Akadémia: A magyar helyesírás szabályai, tizenegyedik kiadás. Budapest, 1999, 138. szabály, 54. old.